Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації
Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»
Відділ початкової освіти

Початкова школа: виховання на цінностях

Частина II

Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації
Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»
Відділ початкової освіти

Виховуємо патріотів

Збірник виховних справ

Біла Церква
2017

Рекомендовано
до друку Вченою радою КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»
(протокол №2 від 13 червня 2017 року)

Початкова школа: виховання на цінностях: збірник виховних справ / упорядники : Л.П. Ткаченко, А.О. Ткаченко, О.В. Романюк. – Біла Церква. – КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2017. – 88 с.

Авторський колектив:

Кальчук М.І., Лазенко А.І., Лисюченко Р.І., Неділько Н.П., Сироветник Н.О., Ткаченко А.О.

Рецензенти: **Л.М.Шовкун**, вчитель початкових класів, заступник директора з навчально-виховної роботи Хотівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія», кандидат педагогічних наук

К.В. Плівачук, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

У методичному посібнику пропонуються розробки годин спілкування, виховних заходів та сценарії перших уроків із використанням ефективних інноваційних методів і прийомів сучасної педагогіки, які розкривають сутність виховання на цінностях.

Адресовано вчителям початкових класів, вихователям груп продовженого дня, педагогам-організаторам загальноосвітніх навчальних закладів.

ЗМІСТ

Передмова…….…... 5
1.1. Сироветник Н.О. Мир в Україні – мир в Європі……. 7
1.2. Кальчук М.І. День соборності України…….…… 15
1.3. Лазенко А.І. Стежками козацько слави……. 20
1.4. Кальчук М.І. Дзвенить струмочком рідна мова…….….. 26
1.5. Неділько Н.П. Тарас Григорович Шевченко – співець українського народу…… 39
1.6. Лисюченко Р.І. Педагогіка партнерства у національно-патріотичному вихованні молодшого школяра ……..……..… 47
1.7. Кальчук М.І. Наша Батьківщина – Україна…….. 58
1.8. Неділько Н.П. З чого починається Батьківщина? Обереги маленького українця……... 62
1.9. Кальчук М.І. Україна – єдина країна……... 68
1.10. Ткаченко А.О. Україна – єдина країна ……..…. 75
1.11. Кальчук М.І. Україна – моя Батьківщина ……..... 79
Список використаних джерел…….. 85

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах розвитку держави надзвичайно актуальним є питання національно-патріотичного виховання юних громадян України. В умовах боротьби за незалежність та територіальну цілісність важливим є виховання в дітей молодшого шкільного віку почуття гордості за свою країну, формування національної свідомості, готовності бути гідним громадянином своєї держави.

У «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641) зазначено «серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін».

Сучасний освітній процес характеризується зміною парадигм, орієнтацією на Людину, її духовну культуру, виховання ціннісного ставлення до соціального оточення та самої себе, національно свідомого, високоосвіченого, толерантного громадянина-патріота, відповідального перед своєю нацією.

У суспільстві, що сформувалося і розвивається, засвоєння патріотичних цінностей і норм життя – це об’єктивний, керований процес. Патріотизм не закладений в генах, він явище соціальне за своєю природою і тому не успадковується, а формується. Тому перед учителем постає багато складних і водночас важливих завдань. Як виростити гармонійну особистість, на які моральні цінності зорієнтувати дитину? Що потрібно зробити, щоб процес виховання був цікавим? Як зберегти і примножити доброту, людяність, любов до рідної землі, повагу до держави та людей? Для вирішення цих проблем необхідно підходити творчо і змістовно, використовувати методи і прийоми виховного впливу, спрямовані на розкриття індивідуальної неповторності кожної особистості, яка вільно розвивається, виступає носієм патріотичних цінностей, що виявляються в її свідомості та поведінці.

Навчальний заклад має стати для кожної дитини місцем духовного збагачення, осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову державу, сприяти єднанню українського народу та встановленню миру й злагоди в суспільстві. Для того, щоб школа допомагала вихованню патріотичних почуттів, життя дітей у ній має бути насиченим, цікавим, таким, щоб запам’яталося надовго, стало системою радісних дитячих спогадів. Знання, враження, пережиті в дитинстві залишаються з людиною на все життя.

Національно-патріотичне виховання пронизує весь навчально-виховний процес, органічно поєднує національне, громадянське, моральне, сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання ґрунтується на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Спираючись на вікові традиції нашого народу, не можна забувати про те, що патріотичне виховання починається не лише зі школи, але і з сім’ї, а тому

потрібно в дітей виховувати повагу до своєї родини та гордість за неї, відроджувати втрачені в наші дні поняття родинної історії, реліквій та традицій.

Саме діти є нашим майбутнім. Тому важливо прищеплювати їм любов до своєї Батьківщини змалку. Патріотичне виховання в початковій школі дає змогу підростаючому поколінню усвідомити себе єдиним народом України, допомагає виховати націю патріотів, тих, хто буде пишатися, що він українець

У збірнику узагальнено досвід роботи вчителів Київщини, запропоновано розробки годин спілкування, виховних справ та сценарії перших уроків із використанням ефективних інноваційних методів і прийомів сучасної педагогіки, які розкривають сутність виховання на цінностях.

Мета цього збірника – допомогти вчителям в організації виховних заходів, зробити змістовним та цікавим навчання та відпочинок школярів. Добірка сценаріїв вирізняється доступністю у практичній реалізації.

У змісті збірника представлено матеріали, підготовлені ***авторським колективом:***

Кальчук Марія Іванівна, *вчитель початкових класів Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1 Обухівського району*

Лазенко Алла Іванівна, *Стовп'язької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Переяслав-Хмельницького району*

Лисюченко Римма Іванівна, *вчитель початкових класів Гребінківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Васильківського району*

Неділько Наталія Петрівна, *вчитель початкових класів Калинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Броварського району*

Сироветник Наталія Олексіївна, *вчитель початкових класів КЗ «Володарська загальноосвітня анаторна школа-інтернат І-ІІІ ступенів»*

Ткаченко Аліна Олександрівна, *методист відділу початкової освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»*

Іван Осадчий,
ректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник

Сироветник Наталія Олексіївна,
вчитель початкових класів
КЗ «Володарська загальноосвітня
санаторна школа-інтернат
І-ІІІ ступенів»

Клас: 3 – 4

1.1.Тема. Мир в Україні – мир в Європі

Мета: формувати в учнів ціннісне ставлення до суспільства і держави, розуміння єдності та цілісності України; виховувати патріотизм, дружбу, товариськість, повагу до людей різних національностей; розвивати творче мислення, культуру мовлення, збагачувати словниковий запас.

Матеріал до заняття: карта України, музичне оформлення, відео кліп, презентація, кульки, паперові голуби, плакат: «Вітчизно, для мене ти і рідна, і єдина, я все зроблю, щоб ти завжди цвіла», коровай, рушник, українське вбрання.

Хід заняття

І. Організація класу

Учитель: У всьому світі – кожен зна:
Є Батьківщина лиш одна.
І в нас вона одна – єдина.
Це наша славна …….(Україна)

Д. Комілевська

– Діти, ми називаємо Україну своєю Батьківщиною, а що ж таке Батьківщина?

Кожен народ любить свою батьківщину, робить усе для процвітання своєї держави, для її слави, свободи, незалежності. А ми живемо в Україні, волелюбній, мирній державі, і теж усім серцем любимо нашу дорогу країну, хочемо, щоб вона стала процвітаючою, сильною, завжди була вільною і незалежною, бо всі ми громадяни нашої Вітчизни, патріоти, люблячі сини і дочки України.

ІІ. Основна частина

Багата та щедра, наша рідна земля, ненька – Україна. І ми віримо, що мир в Україні – запорука миру в Європі. Кожен з вас живе серед дорогих та близьких людей. Тато, матуся, брат, сестра, дідусь, бабуся, тітка. Вся ваша рідня становить ваш рід. Рід від роду – то народ України. Від любові до своєї родини починається любов до свого народу, до своєї держави.

Сьогодні ми звернемося до вічної теми – теми дружби і любові, злагоди і миру поміж людьми. Бо завжди дуже добре жити всім там, де є доброта і любов, взаєморозуміння і терпимість, де між усіма налагоджені добрі стосунки. Там лине пісня і жарти, квітне радість і щастя. Там не тільки добре спілкуватись, розповідати і слухати про все на світі, а приємно просто мовчати, бо знаєш, що тебе оточують доброзичливі люди, твої друзі, які не зрадять і не осудять, які прийдуть на допомогу, порадять, добрим словом розвіють усі негаразди. Та найбільше в світі щастя – це мир на землі, коли на

ній розквітають чарівні квіти, а люди живуть спокійно, земля не здригається від страшних вибухів, а діти навчаються, здобувають знання, щоб зробити наш край ще прекраснішим. Мир на землі – це найбільше благо, бо є тато і мама, ніхто не гине у боях, і багато радості у світі.

Отже, тема сьогоднішнього заняття: «Мир в Україні – мир в Європі». Зверніть, будь ласка, увагу на це гасло.

Читаємо разом: «Вітчизно, ти для мене рідна, єдина, я все зроблю, щоб ти завжди цвіла!»

Учитель: Більше 70 років відділяє нас від Другої світової війни, коли фашистські загарбники вдерлись на нашу землю і залишили по собі кривавий світ та скалічені долі. Люди ще й досі згадують ті жахіття зі сльозами.

На превеликий жаль, сьогодні в Україні гинуть солдати та мирне населення. Вмирають діти. Багато шкіл в східних регіонах нашої країни не працюють, вони знищені терористами. А ми хочемо миру, прагнемо цього понад усе.

Інтерактивна гра «Асоціативний кущ»

Про мир і щастя мріють люди з давніх-давен, скільки існує людство, стільки й живе у серцях чарівна мрія про мир. Бо ж лише коли мир є, то можуть здійснитись усі найзаповітніші прекрасні мрії людини, її надії і помисли, тоді кожен може реалізувати себе повністю, розкрити свої здібності і таланти. А як ви розумієте значення слова «мир»?

(На дошці записано слово мир. Діти приєднують до нього стрілочками слова, що з ним асоціюються)

Гра «Підберіть рими»

Ось небо блакитне і сонце в зеніті!
Моя Україна – найкраща *…(у світі).*
Моя Україна – це ліс і озерця,
Безмежні степи і чарівні*…(джерельця).*

(Виходять ведучі у вишиванках з короваєм на рушникові, прикрашеному барвінком та калиною).

Ведучий 1: Над землею пісня лине.
Це для тебе, Україно!

Ведучий 2: Гарна путь, славна путь –
Українські діти йдуть.
(Під звуки музики виходять діти-артисти на сцену)

Хлопчик: Доброго дня, матусю Україно!
Сходить сонце радості й добра.
Україно, я твоя дитина,
Крапелька великого Дніпра.

Дівчинка: Не дивись, що я така маленька,
Час мине, я швидко підросту.
І усю любов свого серденька
Я тобі в дарунок принесу.

Хлопчик: Люблю тебе, Вітчизно, мила Україно,
Бо щастя жити ти мені дала.
Для мене ти одна і рідна і єдина,
Я все зроблю, щоб ти завжди цвіла.
(Діти співають пісню Лідії Компанієць «Пісенька-весняночка»)

Пісенька-весняночка

Лугом поміж квітами я іду,
Пісеньку-весняночку я веду.
Склала я цю пісеньку голосну
Про гаряче сонечко, про весну.
Батьківщино сонячна, рідний край!
Тут топчу я стежечку з краю в край
І тягнусь, мов квіточка, в висоту.
Лугом поміж квітами я іду,
Пісеньку-весняночку я веду.
І лунає пісенька скрізь моя:
Батьківщину сонячну славлю я!

(На екрані з'являється карта України)

Ведучий 1: Є в центрі Європи чудова країна.
Сягає корінням у давні часи.
І це – незалежна моя Україна,
Тут гори Карпати, степи і ліси.

Ведучий 2: Ґрунти чорноземні, джерела цілющі,
Озера блакитні та клімат м'який.
Козацькая слава повік невмируща
Та шлях до свободи завжди нелегкий.

Ведучий 1: Кругом нас держави – на кожному боці:
На півдні від нас білоруси живуть,
На заході – Польща, Словаки, Угорці,
Молдови й Румунів кордони ідуть.

Ведучий 2: На сході Росія із нами межує
На півдні є Чорне й Азовське моря
Та наша країна ні з ким не воює
І світить нам мирна й щаслива зоря.

Ведучий 1: Україно, земле рідна
Земле сонячна і хлібна,

Ти на вік у нас одна,
Ти, як мати, найрідніша
Ти з дитинства наймиліша,
Ти і взимку найтепліша –
Наша рідна сторона.

Ведучий 2: Люба, рідна Україно,
Краю наш багатий!
І для нас, дітей щасливих,
Ти, як рідна мати.
Любим ми твої простори,
І Дніпро, і кручі,
Любим ми твою столицю –
Київ наш квітучий.

Хлопчик: Щоб цвіла Україна моя
Ми даємо обіцянку нині:
Вчитись так, щоб набуті знання
Пригодились моїй Україні.

Ведучий 1. Ми живемо в незалежній Україні і пишаємось, що маємо свою державу, мову, землю, традиції і символи. Той є справжнім патріотом, хто своїми вчинками, поведінкою, працею і знаннями зміцнює її могутність.

Учитель: Чому виникають війни? Ви задумувались над цим? Звичайно, задумувались. Мабуть, тому, що виникав розлад між людьми, не було між ними злагоди, кожен хотів слави або заздрив іншому, хотів довести, що він кращий або прагнув помсти. От чому між дітьми виникають сварки і бійки? Тому, що не хочуть поступитися, хтось вважає себе кращим, хоче верховодити, а інший не дає цього зробити. Якщо поміж дітьми пропала злагода, то і миру не буде, діти обов'язково поб'ються або ж будуть сердитись одне на одного, ображатись. Тому дуже-дуже важливо з раннього дитинства вчитись жити у злагоді і в мирі, дотримуватися норм людської поведінки, вчитися так поводитися, щоб нікого не образити, не скривдити тих, хто слабший або менший. Треба бути з усіма ввічливим, чемним, вміти слухати людей і чути, поступатись і переконувати словами, а не кулаками. З раннього дитинства треба вчитись бути дипломатами, вміти гарно і переконливо доводити свою правоту, добирати потрібні слова. Коли з дитинства всі навчаться так поводитись, то й коли стануть дорослими, чинитимуть так, тоді і в суспільстві буде мир і злагода. Для цього треба знати багато правил, законів, заповідей.

Все починається з самої людини, з її душевного стану, вихованості, поведінки, відчуття гармонії з навколишнім світом, з красою довкілля. Бо світ нам дістався надзвичайно прекрасний, чарівний. І треба любити цю диво-природу, захоплюватись і вміти милуватися, переживати, спостерігати і знати,

для чого ми прийшли у світ. А приходить людина для добра і радості. Тому завдання у всіх людей на землі одне – творити добро!

Ведучий 2. Послухайте уважно притчу «Два вовки».

Два вовки

Колись давно старий відкрив своєму онукові одну життєву істину:

– У кожній людині йде боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків. Один вовк представляє зло: заздрість, ревнощі, жаль, егоїзм, амбіції, брехню. Інший вовк представляє добро: мир, любов, надію, істину, доброту і вірність.

Онук, зворушений до глибини душі словами діда, задумався, а потім запитав:

– А який вовк в решті-решт перемагає?

Старий усміхнувся і відповів:

– Завжди перемагає той вовк, якого ти годуєш.

Ведучий 1. Живуть в душі у кожної людини
Дві протилежні половини:
Одна з них – добра, світла, чудотворна,
А друга – чорна, зла, потворна.
Та перша сум нам проганяє,
Надію й віру в нас вселяє!
А друга в морок затягає,
Нічними жахами лякає.
Ти світло ангельське впусти –
З душі диявола жени!
Нехай зникають сумнів, сум і зло!
Нехай живе в тобі добро!
Любов – могутній щит від бід,
Весь біль розтопить наче лід!

На жаль, війни роблять не народи, а лише окремі постаті. Стільки історій існує про те, як через дрібниці починалися кровопролиття. Так легко підбурити на національну ворожнечу – і так важко зупинити кровопролиття.

А життя у людини лише одне, і воно не повториться. Ніхто не має права забирати життя іншого, бо немає більшої цінності у світі, ніж людське життя.

Сценка

(Перед колоною, що вишикувались на сцені, виступає командир)

Командир: Товариші, бійці! Дорогі друзі! Ми повинні здолати своїх ворогів. Заради нашого народу. Щоб земля не стогнала від вибухів бомб і снарядів, щоб на ній завжди родив хліб і полум’яніли квіти. Вітчизна-мати просить захисту.

1-й боєць: Грудьми закриємо свою Вітчизну!

2-й боєць: В бій! У бій веди нас, командире!

3-й боєць: Здолаємо ворога! Не дамо топтати наші ниви!

4-й боєць: Хто до нас прийде з мечем, від меча і загине!

Усі разом: У бій, у бій, за рідну Батьківщину!

Командир: Вперед! Ура!

Усі разом: Ура!

(Лунає пісня «Степом, степом». Слова: Миколи Негоди. Музика: Анатолія Шашкевича)

(Показ слайдів із картинками обелісків Слави та пам'ятників загиблим воїнам)

Ведучий 1: Над нами – сонце,
Синь весняна неба!
В безодню канула тьма злиднів і біди.
Але нам знати й пам'ятати треба,
Як щастя волі здобули діди.

Ведучий 2: Так сонце щастя не завжди світило.
Був час – над нашою землею панувала ніч.

Учень. Цвітуть рожево яблуні в садах
В хустині гарній йде старенька мати,
З букетиком фіалочок в руках
Дочку і сина з святом привітати.
Іванкові лиш 20 літ було.
І матері, в якої сиві скроні
Лишалась фотографія його
В натрудженій роботою долоні.
З дочкою партизанкою війна
Теж розлучила посивілу неньку
І досі плаче уночі вона
Шепочучи її ім'я тихенько.
У неї діти теж колись були.
Спиніться, люди, уклоніться низько.
Це ж мати, мати нашої землі
Святий цілує камінь обеліска.

Учень 2: На узліссі, під горою, в шумі верховіть
Невмирущому герою пам'ятник стоїть.
Вже давно боїв немає, тільки наш солдат
У роках своїх тримає вірний автомат.
Рідний край, єдиний в світі,
Він зберіг живим
І лишився на граніті
Миру вартовим.

Учень 3: Куди б не йшов, не їхав ти, а при шляху спинись,
Могилі тихій, дорогій, всім серцем поклонись.
Чи ти рибалка, чи шахтар, учений чи пастух,
Запам'ятай: отут лежить твій найсвітліший друг.
Для тебе він, для мене він, зробив усе, що міг:
Себе в бою не пожалів, а рідний край зберіг.

(Учні співають пісню «Вічний вогонь»)

Учень 1: Вічний вогонь палає,
Дзвонить у далі століть.
Вічний вогонь закликає:
Щастя живих бережіть.

Учень 2: Вічний вогонь клекоче:
Люди, не треба війни.
Щоб не вмирали дочки,
Сестри, батьки і сини.

Учень 3: Вічний вогонь палає,
Тужать берізки над ним,
Вічний вогонь вимагає
Миру і щастя живим.

Хлопчик: Ми хочемо в щасті зростати,
До зір на ракетах сягнуть.
Уважні сміливі солдати
Чарівний мій край бережуть.

Дівчинка: У Чернігові і Львові
Сплять Іванки чорноброві –
Хто горілиць, хто ницьма.
Мирний сон їх обійма.
(На екрані зображення голубів)

Учень : Народу мир потрібен, як вода,
Як хліб і сіль
І він його доб'ється.
Ганьба і смерть тому хто нападає
І вічна слава тим, хто не здається.
(Під відео-кліп всі учасники, тримаючи в руках паперових голубів та жовто-блакитні кульки, співають пісню Алли Кудлай «Рідна Україна»)

Лад та згода в державі дуже залежать від миру та злагоди в усіх родинах. Людині варто вчитися підтримувати злагоду вдома, зі своїми близькими та рідними людьми. Прощати недоліки, намагатися зрозуміти рідних, підтримувати один одного, опікуватися іншими людьми, шукати компроміс у складних ситуаціях. І так само варто ставитися до всіх людей у навколишньому світі. Тоді і ставлення до держави, співгромадян стане толерантним.

Учень 1: Цвітуть в полях волошки сині,
В гаях щебечуть солов'ї…
Ми живемо в Україні
Ми дуже любимо її.
Учень 2: Розтанула зоря досвітня,

Росою вкрилися поля.
Ласкава щедра і привітна
Лежить навкіл твоя земля.

Учень 3: Вона тобі не пошкодує
Свого добра, свого тепла.
І щедрим хлібом нагодує,
Води хлюпне із джерела.

Учень 4: Для тебе цвітом зазоріє,
Птахами виповнить ліси,
Вбере долини й полонини
У квіти дивної краси.

Учень 5: Твоя це мати Батьківщина,
Твій дім з малих дитячих літ.
Звідсіль дороги і стежини
Тобі лежать в широкий світ.

Єдина родина – єдина країна

Моя Батьківщина – моя Україна!
Тобі зараз тяжко, бо в тебе війна,
А хочеться жити у вільний країні,
Себе збережи – ти така є одна!

У кожного в серці одна лиш надія –
Про мир і добробут на нашій землі!
Ми будем боротись за кожну хатину,
За волю, за щастя, за наших дітей,
Ми будемо мати єдину країну,
Могутню державу для вільних людей!

Із себе потрібно почать будувати
Квітучу країну без сліз і біди.
Як совість підкаже, як батько і мати
Навчили з дитинства життя все пройти.

Моя Батьківщина, моя Україна,
Моя рідна мати, співочий мій край,
Єдина родина, єдина країна,
У мирі й багатстві живи й процвітай!

Костянтин Палій

Діти, вчіться робити добро людям і творити добро на землі. Запам’ятайте, що все починається з дитинства. Як навчитесь – такими і підете в життя, а воно дуже складне. Тому не будьте чванливі, заздрісні, егоїстичні, а вчіться бути добрими, лагідними, щирими і щедрими на любов і добро, вірними. Тоді поміж вас пануватиме мир, злагода, любов і дружба.

Кальчук Марія Іванівна,
вчитель початкових класів
Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1
Обухівського району

1.2.Тема. День соборності України

Мета: поглиблювати знання учнів про історію творення незалежної України; прищеплювати повагу до минулого Батьківщини; виховувати національну свідомість та почуття гідності, любов до рідного краю, його історичного минулого і сучасності.

Матеріал до уроку: прапор, герб України, презентація «День соборності України», фонограма Гімну України, дитячі малюнки про Україну.

Хід уроку

І. Організаційний момент

Вчитель: Діти, як ви гадаєте, чому ми з вами кожен робочий тиждень розпочинаємо з виконання Гімну України?

- Які почуття у вас виникають, коли ви слухаєте Гімн нашої держави?

- Що означає вислів *любити Батьківщину*? Як можна закінчити речення: *Любити Батьківщину – ...*

- А що ви знаєте про історію становлення незалежності нашої Батьківщини – України?

- Ми повинні більше знати історію України, тих українців, які робили все можливе, щоб Україна, як держава, існувала, відстоювали її незалежність, а також гордитися такими патріотами. Тому тема нашої класної години: **День соборності України**.

ІІ. Основна частина

1. ***Тлумачення слів, словосполучень***: *соборність, соборність України.*

- У тяжкій і тривалій боротьбі за національне визволення, утвердження власної державності наш народ не раз переживав як гіркі, так і радісні події. Одна з таких сторінок нашого минулого – боротьба українського народу за незалежність своїх земель.

У глибину століть сягає історія нашого народу. Україна має багате й славне минуле. Вона виплекала Запорізьку Січ, славетну Києво-Могилянську академію. Україна виколисала велетнів сили і духу – таких, як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Сірко, Григорій Сковорода, Устим Кармелюк, Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський... Цей перелік можна продовжити й іменами наших

сучасників, які примножують славу нашої Батьківщини. І сьогодні ми святкуємо річницю проголошення Соборності нашої держави.

22 січня – день Соборності України. Майже 100 років тому це слово було вписане в історію нашого народу, але святковим днем українського календаря воно стало тільки від недавна.

- Як би ви пояснили значення слова **соборність** та словосполучення ***соборна Україна*****?**

<u>Інформація для вчителя:</u>

Соборність – єднання, згуртованість.

Соборність України - це перш за все територіальна цілісність нашої держави від Сяну до Дону, як співається у Державному Гімні України, в географічних межах утворення нашими пращурами України.

Соборність – це духовна єдність і патріотизм всього українського народу.

2. Демонстрація слайдів із коментуванням

- Ідея соборності бере свій початок об'єднання давньоруських земель навколо князівського престолу в Києві.

- Коли українські землі були поділені між сусідніми державами: Польщею, Московією, Румунією, Австро-Угорщиною, ця ідея знайшла своє відображення у працях кращих вітчизняних мислителів, оскільки для боротьби за свої національні інтереси Україні була вкрай важливою територіальна єдність.

У документі читаємо рядки: «*…Однині воєдино зливаються століттям одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка, Галичина, Буковина і Угорська Україна, і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка…*».

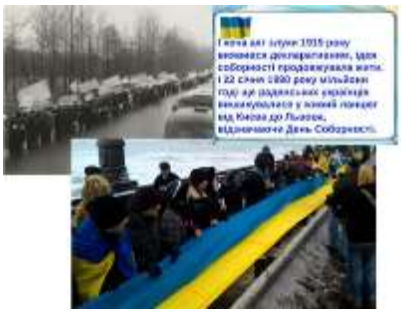

- Так століттями розірваний український народ визволився з неволі і возз'єднався на своїй землі в єдиній Українській державі – Україні.

- Акт Злуки – споконвічна мрія українського народу про незалежну державу.

- Ця подія стала могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх самовизначення, становлення політичної нації. Уперше за 600 років відбувся реальний крок до об'єднання українських земель, що вплинув на подальші національно-політичні процеси в Україні.

- Саме боротьба українського народу за соборність своїх земель, утвердження власної державності – одна із сторінок нашого минулого.

- Кардинал Любомир Гузар (глава Української греко-католицької церкви у 2005 – 2011 р.) сказав: «Між сходом і заходом України нема поділу, є поділ між тими, хто любить Україну і хто її не любить».

Коло Києва чи Львова –
Де приїду – вдома всюди,
де поступлю – рідна мова,
де погляну – рідні люди.
Роботящі підгірянці,
Як вогонь, палкі гуцули,
І сміливії кубанці,
Що ще Січі не забули,
І розважні подоляни,
І полтавці – солов'їні,
Бойки, лемки, волиняни –
Все ото брати однії.
Бо від Сяну до Кавказу
На степах чи полонині,
Тризуб має до приказу
І прапори жовто-сині.

(П. Штокало)

ІІІ. Рефлексія уроку

- Що нового відкрили для себе на сьогоднішньому занятті?
- Давайте проспіваємо Державний Гімн України, вдумуючись ще раз у його рядки.

(Учні виконують гімн України під фонограму)

- Що нового відчули, виконуючи Гімн України, у цей незвичайний для нашої держави день? Які почуття наповнюють вас?

Любі, друзі! Хоч маленькі,
Ми вже добре знаєм,
Що звемося українці
Й українських предків маєм.
Батько, мати, брат, сестричка
І всі члени роду,
Всі належать до одного
Українського народу.

- Хто пригадає і хоче розповісти вірші про Україну?

(Учні за бажанням розповідають вірші)

Любі, друзі! Україна – це високорозвинена держава, що вона могутня духом, має свою історію, дуже багату культуру і мистецтво.

Ми всі діти українські,
Український у нас рід,

Дбаємо, щоб про нас маленьких
Добра слава йшла у світ.
Дбаймо, щоб той скарб любові,
Що нам Бог в серця вселив,
Рідну землю й рідний нарід
Прикрасив і збагатив.
Свої здібності і сили
Розвиваймо раз у раз,
Щоб народу була втіха
І щоб користь була з нас.
Будьмо пильні у науці,
Будьмо чесні у ділах,
Будьмо сильні та відважні
І не думаємо про страх.
Все, що рідне, хай нам буде
Найдорожче і святе.
Рідна віра, рідна мова.,
Рідний край наш над усе!
Щоб про це ми не забули
Ні на хвилю, ні на мить,
Хай Господь святий із неба
Нас малих благословить.

Ю. Шкрумеляк

Вчитель: Здобутки попередніх поколінь продовжують своє життя в поколіннях прийдешніх. Вони підтримують і допомагають, зберігати найсвятіше – пошану до наших батьків, дідів; справу боротьби за Українську державу.

Гей, гуртуймося,
Українські діти!
Зранку, змалку вже вчимося
Для Вкраїни жити.
Україна — край мій рідний
Від Кавказу по Карпати
І веселий, і свобідний,
І великий , і багатий!

(Р. Купчинський)

Лазенко Алла Іванівна,
Стовп'язької загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
Переяслав-Хмельницького району

Клас: 1-11.
1.3.Тема. Стежками козацької слави
Мета: поглиблювати знання учнів про козацтво, знайомити з історією виникнення Запорозької Січі, особливостями життя і боротьби запорізьких козаків; збагачувати словниковий запас дітей; виховувати шанобливе ставлення до власної історії, відчуття патріотизму, почуття гордості за славне минуле наших предків.

План заходу

1. Підготовчий: ознайомити школярів із суттю заходу та основними етапами його проведення (виступ-оголошення на загальношкільній лінійці, розміщення звернення на сайті школи та куточку учнівського самоврядування).

2. Проведення заходів національно-патріотичного спрямування:

- конкурс стінгазет «Все про козаччину» (5-7 клас);
- створення малюнкової галереї «Козаки в моїй уяві» (1-4 класи);
- калейдоскоп козацьких пісень і дум «Про що співає козацька душа» (7-11 клас);
- спортивні змагання «Козацькі забави» (2-8 клас);
- спортивна гра «Козацький гарт» (9-11 клас).

3. Висвітлення роботи у ЗМІ.

Козацькі забави

Звучить запис пісні про Україну, на сцену виходять хлопчик та дівчинка в українських костюмах.

До звука звук, струна струні одвітна,
А всі одвітні серцю кобзаря.
А вже козацьке військо маком квітне
І спалахнула Хортиці зоря.
Ці звуки золото-тривожні!
Закличний марш: егей, козацтво, в путь!
І як струна, душа правдива кожна,
З глибин історії вони ідуть, ідуть.

Людина нерозривно пов'язана з минулим свого народу, його історією, і сьогодні ми перегорнемо одну із сторінок нашого славного минулого. З кожним днем зростає інтерес багатьох людей до нашої історії. Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у сучасному нашому житті. В Україні немає важливішого чинника, який би був і центром, і перехрестям, і змістом переважної більшості соціальних процесів, та важливішого компонента національної й територіальної консолідації, ніж козацтво. Саме цей феномен сприяв виробленню такого

способу життя українського етносу, який допоміг йому вижити в умовах не тільки відсутності власної держави, але й за часів тотального знищення всього національного, самобутнього. Сьогодні великого значення набуває відродження українського козацтва, бо це і відродження України.

ВЧИТЕЛЬ. Дорогі діти, шановні дорослі! Сьогодні ми проведемо змагання у якому учасникам потрібно буде продемонструвати сильний характер і найкращі фізичні якості.

ВЕДУЧИЙ. Ми зібралися, аби переконатися, що ми є нащадками славного козацького роду, що в наших жилах тече кров сміливих, відважних, розумних людей – вільних козаків.

ВЕДУЧА. Оцінюватиме змагання журі…*(називає членів журі).*

ГЕТЬМАН *(читає).* «Сини мої, козаки! Я, гетьман козацького війська, наказую провести змагання двох куренів, щоб підняти бойовий дух і мудрість нашого козацтва» Отамани, шикуйте курені!

1.ПРИВІТАННЯ КУРЕНІВ

Отаман першого куреня (командує).

Курінь «Дзвіночок»! Рівняйсь, струнко!

Наш девіз: Дзвонять весело дзвіночки –України сини й дочки.

ПРИВІТАННЯ СУПЕРНИКАМ:

«Нехай знає рідна мати – вільна Україна:
Козаки ми ще маленькі – зате гідна зміна».

Отаман другого куреня (командує).

Курінь «Берегиня»! Рівняйсь, струнко!

Наш девіз: Рідну хату зберігати,
Тата й маму шанувати,
Честю роду дорожити –
Україні вірно служити.

ПРИВІТАННЯ СУПЕРНИКАМ:

Душу й тіло ми положим
за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, – козацького роду.

ГЕТЬМАН. Вільно!

Козаки мали свої звичаї. Хто хотів стати козаком, мусив наперед служити 3 роки у старшого козака. Коли навчався від того козака орудувати зброєю й набував спритності у битвах, ставав справжнім козаком і діставав зброю: рушницю, спис, лук і стріли.

У народі існує багато легенд про випробування прийому в козаче товариство. Розповідають, що після того, як хлопець перехреститься, його пригощали пекучим від перцю борщем. Новачок мав його з'їсти, запиваючи квартою оковитої. Опісля новачка вели туди, де на – Хортиці, чи в іншому місці на Дніпрі – лежала перекинута між скелями колода: хлопець мав пройти тим «містком» не зірвавшись у воду. Подолавши цей іспит, майбутній козак повинен був пропливти певну відстань проти течії в смузі Дніпровських порогів.

Але й це ще не все. Хлопець повинен був, осідлавши дикого лошака – чолом до хвоста, – без сідла й вуздечки проскакати полем і повернутися

неушкодженим. Якщо хлопець «на дикому лошаку скакав», то це означало – у козаки годиться.

ВЕДУЧИЙ. Чи кожен юнак проходив такі випробування, чи народ просто наділив їх богатирськими доблестями, – невідомо, достовірно одне: на Січ приймали незалежно від національності, віку та минулого, аби був вільний та нежонатий, говорив козацькою мовою, був православний, знав і приймав порядки та звичаї січового лицарства.

Козаки були віддані своєму товариству, любили влучне слово, дотепні жарти, вигадки й розваги.

2. КОНКУРС «ПОЇЗД»

ВЕДУЧИЙ. Козаки вміли швидко бігати, навіть доганяли й ловили дикого коня. А чи вміють так швидко бігати учасники наших змагань? Зараз перевіримо.

- За моїм сигналом отамани біжать навколо прапорця, підбігають до команди, чіпляють одного воїна (зачіпають обов`язково правою рукою за ліву), вони вдвох оббігають навколо прапорця й назад, чіпляють третього воїна й усе повторюється, доки не заберуть останнього. *(Конкурс)*

3. КОНКУРС «КОЛЕКТИВНА СКАКАЛКА»

ВЕДУЧА. Козаки постійно розвивали свої природні задатки за допомогою таких дій як стрибки, біг, їзда на конях. Наступний наш конкурс допоможе розібратися, хто із команд найбільш координований і спритний.

ВЕДУЧИЙ. Зараз кожна команда шикується в колону по одному. Двоє козаків обертають довгу скакалку, інші по черзі забігають під скакалку і стрибають. Скільки учасників стрибатиме одночасно, стільки й балів отримає команда. (Конкурс).

4. КОНКУРС «ХТО СИЛЬНІШИЙ»

ВЕДУЧИЙ. Щоб мужньо боронити свій народ, свою рідну неньку-Україну, козаки повинні мати силу в руках. Отже, починаємо змагання силачів. Я запрошую від кожної команди найсильніших представників, які будуть здобувати для команди звання «Найдужчих».

(Перетягування каната двома куренями).

ВЕДУЧА. А зараз надаємо слово журі. *(Підбиття підсумків за чотири конкурси).*

5. КОНКУРС «ВТЕЧА З ПОЛОНУ».

ВЕДУЧИЙ. Бувало, що козаки – потрапляли у полон до ворога. Але завдяки своїй силі, спритності та витривалості вони вміли, долаючи перешкоди, непомітно втекти звідти.

Зараз перевіримо наскільки ви спритні! Ваше завдання втекти з полону.

Полонені козаки стрибають у мішках. Вони повинні якнайшвидше подолати певну дистанцію й передати мішок по естафеті товаришеві по куреню. Хто швидше виконає завдання, той і переміг.

6. КОНКУРС «ХТО КОГО ПЕРЕТАНЦЮЄ»

ВЕДУЧА. Козацький танець був не просто танцем для душі. Це були

спеціальні акробатичні вправи, які допомагали козакам навіть у бою.

Козак, як вихор, міг із шаблею в руках, вистрибуючи, виконувати спеціальні елементи танцю. Самі вороги говорили, що важко битися з козаком, в якого вселився ніби сам біс. Це козаку допомагав танок.

Отож, спробуйте і ви свої сили в танці. Умови конкурсу: за бажанням вибираються два учасники із різних команд. Хто довше танцюватиме навприсядки, той – переможець.

(Конкурс)

7. КОНКУРС «ХУДОЖНИКИ»

ВЕДУЧИЙ. А ось ще одна розвага. У кожного козака був вірний товариш – його кінь. Зараз наші відважні козаки повинні намалювати свого улюбленця із зав'язаними очима.

8. КОНКУРС *«ГЛЕЧИК З КАШЕЮ»*

ВЕДУЧА. Рівно в полудень з фортечної гармати лунав постріл. За цим сигналом ішли козаки обідати. А їли вони на обід тетерю (зварене пшоно), або варену рибу, мед, пиво, галушки, іноді баранину або дичину.

Наступний конкурс – «Глечик з кашею»: кожній команді дається тарілка з кашею, по команді ви повинні нагодувати товариша кашею. Та команда, яка швидше і акуратніше нагодує товариша – виграє.

9. КОНКУРС «КОЗАЦЬКА КМІТЛИВІСТЬ»

ВЕДУЧИЙ. Для того щоб захищати свою країну, треба бути розумним, сильним, хитрим, спритним.

Наступний конкурс «Козацька кмітливість»

Курінь, який відповідає першим, отримує бал. Читаємо швидко.

Кого називали козаком? *(Вільну людину).*

Хто стояв на чолі козацького війська? *(Гетьман).*

Як називали хати, в яких жили козаки? *(Курінь).*

Де розташовувались козацькі табори? *(Запорізька Січ).*

Про яку деталь козацького вбрання казали: «Широкі, як Чорне море». *(Шаровари).*

Як називалась козацька зачіска? *(Оселедець).*

З ким вели війни козаки за незалежність? *(З Туреччиною, Польщею).*

Які імена козацьких гетьманів вам відомі? *(Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Полуботок...)*

А чи знаєте ви ім`я дивовижного гетьмана – силача, який легко міг зламати руками підкову? *(Іван Підкова).*

Члени журі підводять підсумки змагань, оголошують команду-переможця.

ВЕДУЧА. Слово для підведення підсумків змагань надається журі.

ГЕТЬМАН *(читає грамоту).*

Я – гетьман усіх вільних земель українських і всієї держави – даною мені владою і своєю волею велю привітати найсміливіших, найдружніших козаків.

(Оголошуються переможці, нагороджуються грамотами і подарунками).

ІІІ. Підсумок заходу

ВЕДУЧИЙ. Ось і закінчилося наше свято. Всі ви були молодці. Пам'ятайте, ви – майбутнє України. Тож своїми знаннями, працею, здобутками повинні підносити її культуру.

ВЕДУЧА. Будьте гідними своїх предків, любіть рідну землю так, як заповідав великий Тарас, бережіть волю і незалежність нашої держави.

ВЕДУЧИЙ. Хай не буде суперечок
Серед нас ніколи!
Нехай спорт нас об`єднає
В нашій рідній школі!

ВЕДУЧА. Здорові діти – нація здорова,
Багата Україна і чудова.
Тож здоровими ростіть,
В майбутнє добрими ідіть.

ВЕДУЧИЙ. Наші команди показали, що вони – гідні нащадки славного козацького роду, справжні козаки. Навчайтеся бути здоровими! І навчайте цього інших людей, що оточують вас.

Успіхів вам і здоров`я!

Матеріал для вчителя

Найдавнішими за походженням є козацькі пісні, які виникли у XV-XVII ст. з появою козацтва. Вони найбільше увібрали в себе історичні реалії своєї доби. Маючи у своїй основі реальні факти і явища (боротьба з турецько-татарськими нападниками, перемоги і поразки козацького війська, чужинська неволя, рабство і т. п.), козацькі пісні передусім витворюють ліричний образ козака – типового представника Запорізької Січі, відтворюють його внутрішній духовний світ, думки і почуття, зроджені різними обставинами неспокійного козацького життя, передають романтику козацької волі (навіть етимологічно: «козак» з тюркської, що означає «вільна людина»).

До більш давньої історичної доби відносяться пісні про польову сторожу, постій козаків і пожежу в степу, про бурю на морі і потоплення турецького корабля, про сутички витязя-русича з турком чи татарином. Ці давні тексти мають багато спільних рис з героїчними колядками, тематично перегукуються з билинами і думами, історичними піснями. Але цей найдавніший пласт суспільно-побутової лірики небагаточисельний, і навіть ті з текстів, що збереглись до нашого часу, зазнали певних впливів і нашарувань наступних історичних епох. Основна частина козацьких пісень, хоч і не позбавлена певних архаїчних рис, все ж має більш сучасний характер.

Ой, дружино притулися,

Ти за мене помолися, бережи дітей, навчай їх,
Я вернуся, обіцяю! Військо йде крізь дні,
Крізь ночі, козак згадує ті очі,
Що приковані до долу перед образом удома.
Чорна хмара обрій вкрила, ворог розправляє крила.
Похрестіться, браття рідні, віддамо борг Україні!
Бився козак двох рубавши, третій із заду підкравшись -
Кровонька із ран полилась, тіло молоде схилилось.
Де скінчився біль смертельний, де поліг весь ворог темний,
Козаки братів ховали у могилах під хрестами.
Вістка над Дніпром летіла: захистили Батьківщину!

Військо козаків вертало, зовсім мало їх зосталось...

Маруся Богуславка

Що на Чорному морі, на камені біленькому,
Там стояла темниця кам'яная.
Що у тій-то темниці пробувало
сімсот козаків, Бідних невільників.
То вони тридцять літ у неволі
пробувають, Божого світу, сонця праведного
у вічі собі не видають.
То до їх дівка-бранка, Маруся,
попівна Богуславка,
Приходжає, словами промовляє:
«Гей, козаки, ви, біднії невільники!
Угадайте, що в нашій землі
християнській за день тепера?»
Що тоді бідні невільники зачували,
Дівку-бранку, Марусю, попівну Богуславку,
По річах познавали, словами промовляли:
«Гей, дівко-бранко, Марусю, попівно Богуславко!
Почім ми можем знати,
що в нашій землі християнській за день тепера?
Що тридцять літ у неволі пробуваєм,
Божого світу, сонця праведного
у вічі собі не видаєм, То ми не можемо знати,
Що в нашій землі християнській
за день тепера». Тоді дівка-бранка,
Маруся, попівна Богуславка, теє зачуває,
до козаків словами промовляє:
«Ой, козаки, ви, біднії невільники!
Що сьогодні у нашій землі
християнській Великодная субота,
А завтра святий празник, роковий день Великдень».
То тоді ті козаки теє зачували,
Білим лицем до сирої землі припадали,
Дівку-бранку, Марусю, попівну Богуславку,
Кляли-проклинали: «Та бодай ти, дівко-бранко,
Марусю, попівно Богуславко, щастя й долі собі не мала,
Як ти нам святий празник,
роковий день Великдень сказала!»
То тоді дівка-бранка, Маруся, попівна Богуславка,
Теє зачувала, словами промовляла:
«Ой, козаки, ви, біднії невільники!
Та не лайте мене, не проклинайте,
Бо як буде наш пан турецький
до мечеті від'їжджати, то буде мені, дівці-бранці,
Марусі, попівні Богуславці, на руки ключі віддавати;
То буду я до темниці приходжати, темницю відмикати,
Вас всіх, бідних невільників, на волю випускати».
То на святий празник, роковий день Великдень,
Став пан турецький до мечеті від'їжджати,
Став дівці-бранці, Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключі віддавати. Тоді дівка-бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Добре дбає, до темниці приходжає,
Темницю відмикає, всіх козаків,
Бідних невільників, на волю випускає
І словами промовляє: «Ой, козаки, ви, біднії невільники!
Кажу я вам, добре дбайте,
В городи християнські утікайте,
Тільки, прошу я вас, одного города
Богуслава не минайте,
Моєму батьку й матері знати давайте:
Та нехай мій батько добре дбає,
Ґрунтів, великих маєтків нехай не збуває,
Великих скарбів не збирає,
Та нехай мене, дівки-бранки,
Марусі, попівни Богуславки,
З неволі не викупає,
бо вже я потурчилась, побусурменилась
Для роскоші турецької,
Для лакомства нещасного!»
Ой визволи, Боже, нас всіх, бідних
невільників, з тяжкої неволі,
З віри бусурменської, на ясні зорі,
На тихі води, у край веселий, у мир хрещений!
Вислухай, Боже, у просьбах щирих,
У нещасних молитвах нас, бідних невільників!

Кальчук Марія Іванівна,
вчитель початкових класів
Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1
Обухівського району

1.4.Тема. Дзвенить струмочком рідна мова (урок-свято до дня української писемності та мови)

Мета: поглиблювати знання учнів про виникнення писемності, про історію розвитку української писемності;
розвивати комунікативну компетентність учнів, вміння та навички виразного читання творів різних жанрів;
виховувати любов і повагу до книги, національних традицій, народної мудрості, до краси рідного слова.

Використання плакатів:

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка живого духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування.

Панас Мирний

Вивчайте, любіть свою мову, як світлу Вітчизну любіть.

Володимир Сосюра

Мова – духовне багатство народу.

Василь Сухомлинський

Мова – коштовний скарб народу.

Іван Франко

Прислів'я:

1. Птицю пізнають по пір'ю, а людину – по мові.
2. У кого рідна мова, в того й душа здорова.

Хід свята

1 ведучий

Раді ми гостей вітати
Бо сьогодні у нас мови свято.
На землі народів Бог створив багато.
І подарував нам скарб із різних мов.

2 ведучий

І у кожну мову, гарну і багату,
Вклав свою небесну ніжність і любов.

3 ведучий

Мова – найбільший скарб будь-якого народу. Тисячоліттями, віками, роками плекала її земля предків, передавала з покоління в покоління, удосконалюючи її.

1 ведучий

Мова – одне із багатьох див, створених людьми. Вона віддзеркалює душу народу, його історію. Іван Франко говорив: «Мова росте разом з душею народу».

2 ведучий

Досвід людства упродовж тисячоліть переконливо доводить, що занепад мови – це зникнення нації.

3 ведучий

Якщо ж мова стає необхідною, нею розмовляють, постійно вивчають її – сильною і високорозвиненою стає нація і держава.

1 ведучий

Є у людей на землі рідна мова,
Кожна на лад свій звучить.
А серед них і моя, світанкова
Мова у небо летить.

2 ведучий

Кожен рідну мову має
І своєю розмовляє.
Є у тебе, друже, мова –
Рідна мова барвінкова – українська мова.

3 ведучий

Мова маминої ласки
І бабусиної казки.
Вона в книжці оселилась,
Вона в пісні заіскрилась.

1 ведучий

Світла моя, українська, пречиста,
Рідна, як небо й земля.
Ніжна, барвиста, свята й промениста –
Наша рідна – українська, її слово, її пісня.

2 ведучий

Ми – українці. Мова наша рідна – українська.
Це мова, якою ми розмовляємо і думаємо, мова нашої держави.

3 ведучий

О слово рідне! Подарунок мами,
І пісня ніжна, і розрада нам.
Я всім на світі поділюся з вами,
Та слова рідного нікому не віддам!

1 ведучий

Терниста дорога стелилася нашій мові на шляху державності, котра лише нещодавно набула державної конституційної сили, адже у 1989 році було прийнято Закон «Про мови в Україні», а 9 листопада 1997 року став Днем української писемності і мови.

2 ведучий

Цього дня православна церква вшановує пам'ять преподобного Нестора Літописця, який жив в 11 столітті і уклав найдавніший літопис про нашу історію – «Пам'ять минулих літ», послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія.

Сьогодні українські вчені вважають, що Нестор Літописець став прабатьком української писемної мови.

3 ведучий

День української писемності та мови – це **вшанування і мови,** якою говоримо, і **писемності – системи знаків, якими пишемо і які читаємо.**

Давайте умовно перенесемося багато років назад і дізнаємося як же зародилась українська писемність і мова, яка у неї історія розвитку.

1 учень

Писемність є найважливішою складовою частиною культури будь-якого народу.

Письмо – це знаки, що лише позначають звуки мови. Тепер здається дивним, що наші пращури тривалий час не вміли писати. Але у них не було у цьому потреби: не було що записувати, не було алфавіту, не було учителів, які б могли навчити грамоти, якої також ще не було.

Тільки тоді, коли слов'яни об'єдналися в державу, виникла потреба в писемності. До того часу наші пращури для запису якоїсь інформації використовували малюнкове письмо та клинопис.

2 учень

Писемність зародилася на Українській землі більше тисячі років тому. Найдавніші пам'ятки писемності на території України знайдені біля села Трипілля Київської області та в інших місцях.

Це були датовані приблизно 3000 р. до нашої ери піктографічні та клинописні написи на глиняній посуді, на кам'яному знарядді виробництва.

1 учень

Після роз'єднання слов'ян на три великі групи на території Європи утворилися нові держави: Польща, Болгарія, Чехія, Київська Русь.

2 учень

Молодим слов'янським країнам необхідна була писемність, щоб створювати закони, зміцнювати свою владу, поширювати, поширювати нову для слов'ян християнську релігію.

1 учень

Саме християнська релігія принесла до Київської Русі розвиток писемності.

Творці слов'янської абетки – брати-ченці Кирило і Мефодій. Вони першими переклали християнські богослужбові книги на старослов'янську мову.

2 учень

Колись давно писали рисочками, знаками, букв ще не було. Згодом предки українців стали записувати текст грецькими буквами і ще додали 4 свої – б, ж, ш, щ – усього 27 букв. Це була наша перша абетка.

1 учень

Кирило до 24 літер грецького алфавіту додав ще 14 знаків, які передавали слов'янські звуки. Накреслені ним 38 літер утворили давній слов'янський алфавіт, який від перших букв **аз, буки** почали називати **азбукою.**

2 учень

Це сталося в 863 році. Створивши першу впорядковану слов'янську азбуку, проповідники православної християнської релігії брати Кирило і Мефодій поклали початок широкому розвитку слов'янської писемності.

1 учень

На честь просвітителя слов'ян Кирила слов'янська азбука отримала назву **кирилиця**. Кирилицею написано більшість церковних книг. На основі кирилиці складений наш сучасний алфавіт. *З часів виникнення Київської держави нею записували дипломатичні угоди і княжі грамоти, були перекладені «Євангеліє» і «Псалтир» задовго до хрещення Русі (988).*

2 учень

Глаголиця має дуже складне накреслення літер у вигляді кружечків, петель, з'єднаних між собою. Азбука глаголиці складається з 39 літер.

1 учень

Писали наші предки дерев'яними, кістяними паличками, гусячими перами, попередньо зрізані навскоси, а чорнило робили з соку чорнильних горішків. Гусячі пера проіснували близько тисячі років. Згодом їх витіснили сталеві пера.

2 учень

Перший друкований слов'янський буквар надрукував у Львові відомий першодрукар Іван Федоров у 1574 році. У цьому букварі було подано алфавіт.

1 учень

У 1798 році вийшла в світ поема Івана Котляревського «Енеїда». Це був перший твір, написаний живою розмовною мовою українського народу. Він поклав початок становленню нової української літератури.

3 учень

Другою датою в історії розвитку української мови й літератури є 1840 рік, коли вперше було видано «Кобзар» Т.Г. Шевченка.

4 учень

Збирали і примножили перлинки українського слова для нас відомі поети та письменники минулого, а розвивають її сьогодні письменники і поети сьогодення.

<u>З історії виникнення української мови</u>

1 ведучий

Учені називають мову, якою розмовляли наші предки, давні руси – давньоруською мовою. Від неї пізніше утворилося три споріднених мови – українська, російська, білоруська.

2 ведучий

Найважливіші зміни у давньоруській мові відбулися тоді, коли в Київській Русі разом із християнством з'явилася писемність.

3 ведучий

Від писемної старослов'янської мови, яку певний час використовували майже всі слов'янські народи, до сучасної української мови прийшло багато слів: *єдність, багатство, трудящий, благословити, небо, буква* та інші.

1 учень

Після прийняття християнства в Київській Русі з'явилась необхідність переписування великої кількості перекладених із грецької мови церковних книг. Для цього потрібні були письменні люди, які б переписували гарно і без помилок.

2 учень

Але перед тим як навчити грамоти, треба було створити єдиний для всіх учнів підручник граматики, в якому були б подані правила написання і вживання букв, знаків, слів, побудови речень.

3 учень

Українська мова, як і всі мови світу, не народилася раптово, а поступово розвивалася протягом багатьох століть.

4 учень

З епохи Київської Русі можна говорити й про українську літературну мову, а жива, розмовна мова українського народу набагато давніша. Зразки її збереглися у

фольклорі, в ритуальних піснях, у найдавніших українських колядках про створення світу.

5 учень

Українська народна творчість відобразила світогляд, побут та життя українського народу на різних етапах історичного розвитку. Відтоді в українській мові з'явилися суто українські слова: *мрія, мереживо* та інші.

6 учень

Українська мова – це мова корінного населення, яке споконвіку живе на рідній українській землі.

Отже, давньою є наша українська мова. Наш з вами обов'язок – зберегти її й передати нащадкам, як найцінніший скарб.

Розповіді віршів про українську мову

1. Народів на землі є так багато
І мова в кожного звучить своя.
Для нас – це українська в будні й свято.
Пишаюсь тим, що українка я.

2. Я – син України – неньки!
Українцем я зовуся,
Й тою назвою горджуся!
По вкраїнському звичаю
В мене вдача щира й сміла;
І відвага духа й тіла,
І душа моя здорова,
Українська в мене мова.

(Пісня «Українська мова, мова барвінкова»)
(Виходить дівчинка-мова)

Мова. Я ваша мова, рідна мова.
З роси й води, з квіток і джерела.
Така, як зірка ніжна світанкова.
На цій святій землі завжди жила.
Сама земля мене таку зростила.
Чарівну, мудру, світлу, осяйну.
Дала мені могутні диво-крила,
Вдягла в слова, як у квітки весну.
І хоч мене хотіли розтоптати,
Та я жива і я до вас прийшла.
Щоб вас до зір далекий підіймати
І до сердець не допустити зла.
Щоб гордо йшли по світу українці
Й несли усім своїх сердець тепло.
За руки взявшись, а не по одинці,
Щоб людство в мирі й радості жило.
Я ваша мова, діти, рідна мова!
І поки я жива – народ живе.
Із глибини віків несу я кожне слово.
І хай воно вам до сердець пливе.
Щоб діти патріотами зростали,
Любили край свій рідний й берегли.
Щоб ви усі на захист мови стали
І розмовляти правильно могли.

Звертання учениці до мови:

Мова моя – мов дівчинка у віночку,
йде полем, іде лугом,
терновими стежками йде.
Мова моя – мов ластівка,
летить горою, летить долом,
провіщає мені ясен день.
Мова моя – мов Берегиня,
що на кожне своє дитятко
дихає і тремтить.
Мова моя – Була! Буде! А нині
я терни в стежках визбирую,
щоб їй було легше ходить…

Учні розповідають вірші

1. В нас українська мова промениста,
Доступна й лагідна, весела і дзвінка,
Багата, як земля, джерельно-чиста
І тепла, наче мамина рука.
2.В нас, українців, - українська мова!

В ній найсвітліші, лагідні слова.
Й матусі ніжна пісня колискова,
Як сонечко, нас щедро зігріва.

3. Вона дзвенить у срібному джерельці,
У дивних квітах, у дзвінкій росі.
Вона живе й співає в нашім серці,
Її ми дуже любимо усі.

Пісня *«Мова – краса спілкування»*

Мова – краса спілкування
Мова – як сонце ясне
Мова – це предків надбання
Вона, як багатство моє (2 р.)

Мова – це чиста криниця
Де б'є, мов сльоза джерело
Мова – це наша світлиця
Вона, як добірне зерно (2 р.)

Мова в нас така чарівна,
мелодійно так звучить,
поміж мовами царівна,
як без неї в світі жить.

Мова в нас така чудова,
Мелодійна і ясна,
Солов'їна, світанкова,
І чарівна, як весна.

Учні розповідають вірші

1. О, мово рідна, ти для нас як мати,
З тобою відкриваєм дивосвіт,
І українською вчимося розмовляти
З колиски самої, з маленьких літ.

2. Як хочеш, друже, шану всюди мати –
Навчися рідну мову шанувати.
Вона твоє обличчя, твоя доля.

3. Яка ж багата рідна мова!
Увесь чарівний світ у ній!
Вона барвиста і чудова,
І нищити її не смій!

4. Нею вчимося гарно розмовляти,
Читаємо вірші, пишемо слова.
Бо рідну мову треба добре знати –
Вона чудова, ніжна і жива.

5. Тож мову вчи і прислухайся
До того, як вона звучить.
І розмовляти так старайся,
Щоб всім її хотілось вчить.

6. Плекайте, діти,
Рідну мову
І учіться говорити
Своїм рідним словом.

(Пісня про мову: «На уроці рідну мову…»*)*

7. Тож розправ свої крила, моя рідна мово,
І над світом чарівно звучи.
Живи вічно у серці народу.
Мово рідна моя! Не мовчи!

8. Солов'їну, барвінкову,
Колосисту – на віки-
Українську рідну мову
В дар дали мені батьки.
Берегти її, плекати
Буду всюди й повсякчас, –
Бо ж єдина, так, як мати,
Мова в кожного із нас!

9. Вона ж у нас така багата,
Така чарівна, як весна!
І нею можна все сказати,
І найрідніша нам вона.

10. Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мова!
У барвінки зодягайся, українське слово.
Колосися житом в полі, піснею в оселі,
Щоб на все життя з тобою ми запам'ятали,
Як з дитячої колиски мову покохали.

11. Українська мова, як зоря пурпурова,
Що сяє з небесних висот,
І там, де звучить рідна мова,
Живе український народ.

Пропонуємо усім сьогодні взяти участь у флешмобі – розмовляти у школі, вдома, на вулиці виключно українською мовою.

Пісня «Українська мова славна і багата»

12. О милозвучна наша мово!

О пісня мами колискова!
Тараса невмируще слово!
О рідна українська мова!

13. Ми – українці – велика родина,
Мова і пісня у нас солов'їна.
Квітне в садочках червона калина,
Рідна земля для нас всіх Україна.

14. Любіть Україну, як сонце любіть,
як вітер, і трави, і води
в годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди…
Любіть Україну у сні й наяву
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну…

Пісня «І радісно святково…»

Неділько Наталія Петрівна,
вчитель початкових класів
Калинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Броварського району

1.5.Тема: Тарас Григорович Шевченко – співець українського народу

Мета: поглибити знання учнів про життя і творчість Т.Г. Шевченка, вчити відчувати красу рідної мови, її мелодійність;
розвивати пам'ять, мислення, творчу уяву; виховувати патріотизм, почуття гордості за Україну, її талановитий і волелюбний народ.

Обладнання: Портрет Т.Г. Шевченка, прибраний рушником та квітами; виставка творів Т.Г. Шевченка та книг про нього; плакати-висловлювання; ілюстрації до творів Шевченка; учнівські роботи за творчістю поета.

Хід свята

Біля імпровізованої хати сидить батько, мати, дитина

Дитина: *(звертається до батьків)*
Любий тату, милий тату,
Ти скажи, навіщо хату
Рушниками ми прибрали,
Ніби в свято великоднє?
День який у нас сьогодні,
Що квіток отак багато?

Батько:
Так, у нас сьогодні свято!

Дитина: *(до матері)*
Мамо, що ж за свято нині?

Мати:
Та Тарасове, дитино!
Знай, колись, моє серденько,
Був у нас Тарас Шевченко.

Дитина:
Хто ж він був нам, люба ненько?

Мати:
Наймиліша всім людина
І найкращая перлина,
Яку має Україна,
Наша рідная країна.

Учень:
Щовесни, коли тануть сніги,

І на рясті просяє веселка,
Повні сил і живої снаги,
Ми вшановуєм пам'ять Шевченка.

Ведуча:

- Ось уже 2 століття 9 березня кожного року – особливий день для нашої країни. В цей день Україна вшановує свого великого сина Т.Г. Шевченка.

Учень:

Благословенна та година,
Як мати народила Сина
І назвала його Тарасом.
Благословен той день і час,
Коли прослалась килимами
Земля, яку скропив Тарас
Дрібними росами-сльозами.

Ведуча:

- 9 березня 1814 року в селі Моринцях на Черкащині в сім'ї кріпака Григорія Шевченка серед морозної темної ночі блиснув на все село один вогник – це народилася дитина. Для пана – нова кріпацька душа, а для України – великий поет, незламний Кобзар. Батьки дали йому ім'я Тарас. Хлопчик ріс лагідною, чуйною та щирою дитиною. Найбільше він любив свою матінку.

Інсценізація «Розмова малого Тараса з матір'ю»

Куточок української хати. Заходить жінка, вбрана в селянський одяг, несе запалену свічку, ставить на столик біля портрета Т. Шевченка, до неї підходить хлопчик.

Хлопчик:

- Матусю, а правда що небо на залізних стовпах стоїть?

Мати:

- Так синочку правда. *(Жінка сідає на лаву, хлопчик сідає біля неї).*

Хлопчик:

- А чому так багато зірок на небі?

Мати:

- Це коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює, і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, свічка гасне, зірочка падає. Бачив?

Хлопчик:

- Бачив, матусю, бачив. Матусенько, а чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати:

- Бо коли людина зла, заздрісна, скупа її свічка ледь-ледь тліє. А коли добра, любить людей, робить їм добро, тоді свічка такої людини світить ясно, і світло це далеко видно.

Хлопчик:

- Матусю, я буду добрим. Я хочу, щоб моя свічечка світила найясніше.

Мати:

- Старайся, мій хлопчику.

Ведуча: З малих років у хлопчика Тараса виявився гострий, допитливий розум. Так, наслухавшись народних повір'їв про залізні стовпи, які нібито підпирають небо, він ходив їх шукати, хотів подивитися на них. Ось подивіться, як це було …

Інсценізація «Чумаки»

Ведуча: Невесела вечеря – зморений батько, зажурена мати, сестричка Катерина, брат.

Сусід: - Дай, Боже, здоров'я вашій родині!

Всі: - І ви будьте здорові, сусіде!

Сусід: - Це тільки вечеряєте? Що так пізно?

Мати: - Та у нас клопіт, що й вечеря не вечеря. Хлопець десь дівся – зранку як пішов, то й досі немає. Бігали і до ставка, і до греблі, всі бур'яни обшукали – як у воду впав!

Батько: *(сердито)* - Догляділи!

Сусід: - Нічого, знайдеться. Може, заснув десь у бур'яні. Проспиться – прийде…

Мати: - Ну й де дітись цій дитині?

Ведуча: - *Раптом чути: «Чумаки! Чумаки!»*

Сестричка: – А ось і наш волоцюга з'явився!

Брат: – Нарешті прийшов!

Мати: – Де ти блукав?

Батько: – Де ж ти був оце – питаю? Чому не кажеш?

Тарас: – Був у полі та й заблудив.

Батько: – Бачили таке? Хто ж це тебе привів додому?

Тарас: – Чумаки.

Всі: – Хто?

Тарас: – Стрінувся з чумаками, питають: «Куди йдеш-мандруєш?» А я кажу: «В Кирилівку!» А вони й кажуть: «Це ти ідеш в Моринці, а в Кирилівку треба назад іти. Сідай, кажуть, з нами, ми довеземо». Та й посадили мене на віз. І дали мені батіг волів поганяти.

Батько: – Бачили такого? Чумакувати надумав уже! І як воно згадало, що з Кирилівки?

Сусід: – Я ж казав, що знайдеться. Такий лобатий не пропаде.

Батько: – Ну, почумакував, тепер бери ложку та й сідай вечеряти.

Мати: – Ну чого тебе понесло в поле? Чого? Як мотає! Наче три дні не їв.

Тарас швидко їсть і пошепки розповідає братові і сестричці, а вони уважно слухають. Мати підслуховує.

Мати: – Ви послухайте, що він вигадує, старий того не придумає збрехати, як воно. Каже, що ходив він туди, де сонце заходить, бачив залізні стовпи, що підпирають небо, і ті ворота, куди сонце заходить на ніч. Розповідає, ніби справді сам теє бачив. Ой, Тарасе, що з тебе буде?

Сусід: – Всі на селі кажуть, що з вашого Тараса, мабуть, щось добряче вийде!

Ведуча: – Восьмилітнього Тараса батьки віддали до дяка в «науку». За найменшу провину карав він своїх учнів різками.

Звучить вірш «Доля»

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
– Учися, серденько, колись
З нас будуть люди, – ти сказала.
А я й послухав, і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала.
Які з нас люди? Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Ходімо ж, доленько моя!
Мій друже вбогий, нелукавий!
Ходімо дальше, дальше слава,
А слава – заповідь моя.

Ведуча: Та недовго тривала Тарасова «наука». Несподіване горе випало на долю маленького хлопчика. Замучена важкою працею, померла мати. Батько оженився вдруге – на Оксані Терещенчисі з Моринців. Вона привела своїх троє дітей. Тарас і мачуха не любили одне одного. Доводилося Тарасові у бур'янах сусіда шукати захисту від її стусанів або прямо втікати до сестри. А незадовго після смерті матері, в 1825 році помер і батько.

Учень: Там матір добрую мою
Ще молодую – у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!.. А ми
Розлізлися межи людьми,
Мов мишенята. Я до школи –
Носити воду школярам.

Ведуча:

- Тарас наймитує в школі, а потім пасе громадську череду. Мине 20 років, і він з болем згадуватиме своє дитинство у вірші «Мені тринадцятий минало».

Звучить перша частина вірша

Учень: Мені тринадцятий минало.
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було?
Мені так любо, любо стало,
Неначе в бога…

Уже покликали до паю,
А я собі у бур'яні
Молюся богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тоді так приязно молилось,
Чого так весело було?
Господнє небо і село,
Ягня, здається, веселилось!
І сонце гріло, не пекло!

Інсценізація вірша «Мені тринадцятий минало»

Підходить дівчина до хлопчика, витерла сльози, поцілувала. Тоді вдвох, взявшись за руки – виходять.

Оксана:

- Чом же плачеш ти? Ох, дурненький, Тарасе. Давай я тобі сльози витру (витирає рукавом). Не сумуй Тарасику, адже, кажуть, найкраще від усіх ти читаєш, найкраще від усіх ти співаєш, ще й кажуть, малюєш ти. От виростеш і будеш малярем, еге ж?

Тарас:

- Еге ж, малярем.

Оксана:

- І ти розмалюєш, Тарасе, нашу хату, еге ж?

Тарас:

- Еге ж... А всі кажуть, що я ледащо і ні на що не здібний. Ні, я не ледащо, я таки буду малярем!

Оксана:

- Авжеж, будеш! А що ти ледащо, то правда. Дивись, де твої ягнята! Ой, бідні ягняточка, що чабан у них такий, – вони ж питочки хочуть!

Звучить друга частина вірша

Учень: Та недовго сонце гріло,
Недовго молилось...
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прокинувся, дивлюся:
Село почорніло,
Боже небо голубеє –
І те помарніло.
Поглянув я на ягнята –
Не мої ягнята!
Обернувся я на хати –
Нема в мене хати
Не дав мені бог нічого!..
І хлинули сльози…

Учні:

У тяжкій неволі
Ріс малий Тарас
Він не вчився в школі.
Він ягнята пас.

Вмерла мама й тато.
Сирота в дяка,
Тут була в хлоп'яти
Грамота гірка
В пана-бусурмана
В Петербурзі дім
Кріпаком у пана
Був Тарас у нім.

Хоче малювати,
Прагне він до знань,
Та за це багато
Зазнає знущань.

Нишком він малює
Статуї в саду,
А вночі віршує
Про чужу біду.

Та в людському морі
Стрілися брати,
Що зуміли в горі
Щиро помогти.

Викупили друзі,
Вільним став Тарас!
Чом же серце в тузі,
Біль чому не згас?

Гнули люди спину
На панів лихих.
Кріпака людину
Пан продати міг.

Мучились в неволі
Бідні злидарі, –
Він про їхню долю
Пише в Кобзарі.

Сміливий і щирий
Був Тараса спів:
Він гострить сокири
Кличе на панів.

Цар його в солдати
В дикий край заслав.
Малювать й писати
Кат забороняв.

Та малює й пише
Він таємно там,
Гнівні його вірші
Страх несли панам!

Як дітей любив він!
Мріяв, щоб малі
Скрізь росли щасливі
На усій Землі.

Ведуча:

- Т.Г. Шевченко дуже любив рідну природу України, особливо річку, верби, гай, червону калину.

Звучать вірші «Зоре моя вечірняя», «Тече вода з-під явора», «Встала весна»
Звучить пісня «Зацвіла в долині червона калина»

Ведуча:

- Про важку долю сироти пише Т.Г. Шевченко у вірші «На Великдень на соломі» (*Звучить вірш)*

Ведуча:

- Про рідних братів і сестер, про батька й матір, про їхню важку працю написав Т.Г. Шевченко вірш «Якби ви знали, паничі» *(Звучить вірш)*

Ведуча:

- А як любив Т.Г. Шевченко річку Дніпро. Він писав:

«Немає другої Вкраїни,
Немає другого Дніпра»

Лунає «Реве та стогне Дніпр широкий»

Ведуча:

- Послухайте два вірші – вони немовби живі картини у словах, все, що тут сказано, можна уявити, заплющивши на одну мить очі.

Звучать вірші «Садок вишневий коло хати», «І досі сниться під горою…»

Звучить пісня «Тече вода з-під явора»

Ведуча:

- З великою любов'ю описує Тарас Григорович рідне село, рідну природу – особливо сонечко, гори, соловейка, калину.

Звучать вірші «Неначе писанка село», «Сонце гріє, вітер віє», «Сонце заходить»

Ведуча:

- А ще звучить у віршах Т.Г. Шевченка любов до жінки-матері.

Звучать вірші «Сон», «У нашім раї на землі»

Звучить пісня «Якби мені черевички»

Ведуча: 9 березня 1861 року Тарасу Григоровичу минуло 47 років. Надійшло багато вітальних телеграм. Привітати поета, який лежав тяжко хворий, прийшли друзі. А 10 березня перестало битися серце великого українського Кобзаря. Тіло перевезено в Канів і поховано на Чернечій горі. Так заповідав поет.

Заповіт

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори –
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим тихим словом.

Ведуча:

- Минуло 200 років з дня народження славного сина України, але в багатьох українських родинах ви побачите, прикрашений вишитим рушником, портрет Кобзаря. Він – як член сім'ї, як найдорожча людина.

Учні:

У нашій хаті на стіні
Висить портрет у рамі,
Він дуже рідний і мені,
І татові, і мамі.
Він стереже і хату, й нас,
Він знає наші болі,
Я добре знаю – це Тарас,
Що мучився в неволі.
Такий ріднесенький – дивись,
Він мов говорить з нами,
Він на портреті мов живий,
Ось – ось і вийде з рами.
Я, маленька українка,
Дев'ять років маю,
Про Тараса Шевченка
Вже багато знаю.
Він – дитя з-під стріхи,
Він – в подертій свиті,
Він здобув нам славу,
Як ніхто на світі.
А та наша слава
Не вмре, та не загине.
Наш Тарас Шевченко –
Сонце України.

Уклін тобі, Тарасе,
Великий наш пророче,
Для тебе вірно б'ється
Те серденько дитяче.
За тебе вічно б'ється.
За твої заповіти,
Чого батьки не зможуть.
Те зроблять їхні діти.

Ведуча:

- Ми вчимося у Шевченка шанувати і любити рідну землю, рідний народ, рідну українську мову, рідну маму. Доля розпорядилася так, що Т.Г. Шевченко дуже хотів мати невеличкий будиночок, а власного помешкання так і не мав, не мав а ні сімейного затишку, ні діток, яких він завжди любив. Обличчя Тараса Шевченка знає кожен з нас ще змалечку й відчуває в ньому щось батьківське. Тому й називаємо ми його батьком свого народу. Тому, діти, де б не були ви, ким би ви не стали, пам'ятайте, що всі ви – онуки Шевченка. Шевченко – це велика ласка Божа для нас.

То ж, як будеш в Каневі колись,
Дідусю Тарасу низько ти вклонись.

Звучить пісня «Поклін тобі, Тарасе»

Ведуча: Минають віки, стираються написи на камені, тліють книги, руйнуються будівлі, але слово Шевченка – живе і вічне. Вивчаймо його, думаймо над його істиною, виконуймо його заповіти, які посилав він синам свого народу. І серед них – найперший і найголовніший:

Свою Україну любіть,
Любіть її… Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Лисюченко Римма Іванівна,
вчитель початкових класів
Гребінківської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Васильківського району

1.6.Тренінгове заняття. Робота з батьками

Тема. Взаємозв'язок школи і сім'ї у національно-патріотичному вихованні дітей молодшого шкільного віку

Мета: підвищувати рівень педагогічної культури батьків з питань патріотичного виховання шляхом залучення до активної діяльності.

Завдання:

- формувати систему знань у батьків про роль сім'ї в патріотичному вихованні дітей;
- формувати активну моральну позицію батьків;
- спонукати батьків до виховання в дітей гордості та вдячності до своєї держави, свого народу;
- розвивати творчий потенціал батьків через організацію спільної діяльності;
- підвищити педагогічну культуру батьків, встановити з ними довірливі і партнерські відносини.

Очікувані результати: розуміння батьками необхідності формування основ патріотичних знань у дітей, завдяки яким виховуємо духовно багату, оптимістично та патріотично налаштовану особистість.

Обладнання: мультимедійне обладнання, колоски пшениці, стрічки, плакати, ножиці, кольоровий папір, клей, малюнки.

Вид роботи: батьківські збори-тренінгове заняття.

Хід заняття

І . Організаційна частина

Слово вчителя

Василь Сухомлинський сказав:

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

- «Біда України в тому, що нею керують ті, кому вона не потрібна», – писав Михайло Грушевський. Буває, що й живуть в Україні ті, кому вона не потрібна. Ті, тобто, не патріоти. Що ж… Сподіваюся, маємо шанс виростити патріотами хоча б наших дітей.

- Виховання патріотизму починається з родини. І якщо батьки хочуть, щоб дитина виросла патріотом, то в першу чергу їм доведеться звернути увагу на себе.

- Сьогодні проведемо батьківські збори у вигляді тренінгового заняття «Виховуємо патріота».

ІІ. Основна частина

1. Вправа «Привітання»

- Для того, щоб розпочати заняття потрібно привітатися. В кожній країні вітаються по-різному. За сигналом ви будете вітатись один з одним.

• **Арабські країни.** При зустрічі люди схрещують руки на грудях.

• **У деяких африканських племен** при зустрічі прийнято плювати один на одного, причому «смачніший» – це для плювка ознака шанобливішого відношення, а якщо в тебе не плюнули – це ознака повної неповаги, якщо не презирства.

• **У деяких індіанських племен в Америці** при зустрічі треба сісти навпочіпки. Така поза вважається наймиролюбнішою.

• **Гренландія.** Люди один одному говорять «Гарна погода!», навіть якщо за вікном мінус 40 градусів і дме сирий вітер.

• Деякі **індіанські народи** при зустрічі роззуваються.

• **Зулуси (негроїдний народ в ПАР)**. При зустрічі вигукують: «Я тебе бачу!».

• **Ізраїль.** Люди один одному говорять: «Світ вам!»

• **Індія.** Люди на знак вітання складають руки одна до одної і шанобливо притискують до грудей.

• **Іран.** Люди один одному говорять «Будь веселим!»

• **Італія.** Люди один одному говорять «Чао!».

• **Китай.** При зустрічі люди кланяються з витягнутими уздовж тіла руками.

• **Країни Латинської Америки.** При зустрічі прийнято обніматися, навіть якщо це малознайома або зовсім незнайома людина.

• **Лапландія (регіон у Фінляндії, Швеції і Норвегії).** При зустрічі люди труться носами.

• **Малайзія.** Питання: «Куди ти йдеш?». Відповідь: «Погуляти».

• **Монголія.** При зустрічі люди говорять один одному: «Чи здорова ваша худоба?».

• **Німеччина.** До 12 години дня говорять «Добрий ранок», з 12 до 17 – «Добрий день», після 17 – «Добрий вечір».

• Представники одного народу **в Китаї** при зустрічі самі собі потискають руку.

• **Росія, Україна, Білорусь.** Люди при зустрічі бажають один одному здоров'я і обмінюються дружнім рукостисканням.

• **Самоа (острівна держава в Тихому океані)**. При зустрічі люди обнюхують один одного.

• **США.** Питання: «Як справи?». Відповідь: «Все відмінно!», навіть якщо далеко не все відмінно. Сказати «погано» – непристойно.

• **Тибет (регіон в Китаї).** При зустрічі люди знімають головний убір правою рукою, а ліву руку закладають за вухо і висовують язик.

• **Франція.** При зустрічі і прощанні в неофіційній обстановці прийнято цілуватися, торкаючись один одного щоками по черзі і посилаючи в повітря від одного до п'яти поцілунків.

• **Японія.** При зустрічі люди кланяються одним з трьох видів поклонів: найнижчим, середнім з кутом в 30 градусів або легким.

2. Вправа «Представлення» *(В кожного в руках колосок)*

Мета: розвивати вміння короткої самопрезентації.

- Скажіть, як звати вас, чоловіка і дітей. На перші букви імен дітей називаєте позитивні риси. Передаєте колосок.

Наприклад,

- Мене звати Римма, мого чоловіка – Олександр. Мої діти – син Дмитро – добрий, дочка – Тетяна – тендітна.

- З одного колоска склався снопик. Зв'яжемо його стрічкою, щоб наш колектив був непереможний, сильний, дружний.

3. Вправа «Очікування»

- Знаючи тему, напишіть свої очікування від сьогоднішнього заняття на зернинках пшениці і прикріпіть їх до колоска.

- Я сподіваюся, що ваші очікування здійсняться!

4. Вправа «Правила роботи»

Мета: визначити правила продуктивної роботи групи під час тренінгу, створити сприятливий психологічний клімат.

- Аби досягти гармонії, необхідно виробити правила роботи, якими будуть керуватися учасники.

Наприклад:

- відкритість;
- принцип «тут і зараз»;
- не критикувати;
- активність;
- повага;
- довіра;
- регламент;
- правило піднятої руки;
- обговорення не людини, а проблеми;
- слухати й чути;
- почуття гумору.

5. Вправа «Мозковий штурм»

Мета: підвищити рівень інформованості учасників відносно проблеми.

- Скажіть, кого можна назвати «патріотом»?
- Ви будете швидко висловлювати свої думки, а я запишу це на дошці.
- Любить Україну, рідну землю.

- Любить свою сім'ю, родину.
- Шанує і знає традиції і звичаї народу.
- Бережно ставиться до природи.
- Знає і поважає держані і народні символи.
- Знає і поважає свою мову
- Готовий захищати рідну країну від ворогів.

Висновок

Патріотизм кожної дитини починається з рідної домівки, домашнього вогнища. Неньчина колискова пісня та її ніжне слово, мовлене рідною мовою, батькова мудра настанова та наука, бабусині казки та дідусеві легенди, родинні традиції та звичаї – з усього цього виростає патріотизм. Бо все це глибоко западає в душу і ніколи не забувається.

- «З родини йде життя людини», «Без сім'ї немає щастя на землі» – саме так говорить народна творчість про родину.

6. Вправа-руханка «Станьте в коло»

Мета: **з**няти емоційне напруження.

Станьте в коло:
- ті, в кого є «Кобзар» Тараса Шевченка;
- живі прабабусі чи прадідусі;
- хто завжди дотримується релігійних свят;
- у вихідні завжди проводить час з дітьми;
- їздить в гості до батьків чи бабусь, дідусів хоч 1 раз в місяць;
- за стіл їсти сідають тільки всією сім'єю;
- на ніч дітям читають книги;
- в кого є сімейні традиції, яких немає в інших;
- хто любить своє рідне селище, село;
- в кого діти – дочки, а в кого – сини;
- хто вважає себе патріотом.

7. Вправа «Об’єднання в групи»

Мета: об’єднати батьків в групи для подальшої роботи.

- Витягніть частинку картинки, на якій зображений один з народних символів. Знайдіть учасників з частинками всієї картинки і об’єднайтеся в групи.
- Складіть картинку. За малюнком ви дізнаєтеся назву вашої групи.

8. Вправа «Чи знаєш ти свята»

Мета: Повторення народних, державних, релігійних свят

І група «Чорнобривці»

З’єднай число і місяць зі святом

14 жовтня	День Збройних сил України
12 квітня	День рідної мови
28 червня	Міжнародний день захисту дітей
6 грудня	Міжнародний жіночий День
9 травня	День матері
21 лютого	Православна Пасха (Великдень)
8 березня	День Незалежності України
15 травня	День Конституції
1 червня	День захисника України
24 червня	День Перемоги
14 жовтня	День захисника України
12 квітня	Православна Пасха (Великдень)
28червня	День Конституції
6 грудня	День Збройних сил України
9 травня	День Перемоги
21 лютого	День рідної мови
8 березня	Міжнародний жіночий День
15 травня	День матері

1 червня Міжнародний день захисту дітей
24 серпня День Незалежності України

- Охарактеризуйте кожне свято (народне, державне, релігійне, професій- не).

ІІ група «Калина»

- Розподіліть свята:

Великдень, 8 Березня, Новий рік, Трійця, День захисників Вітчизни, Жнива, День Перемоги, Різдво, Івана Купала, День народження, Маковея, Масляна, Покрова, День Незалежності.

Державні	**Народні**	**Релігійні**
8 Березня	жнива	Великдень
Новий рік	Івана Купала	Трійця
День захисників Вітчизни	день народження	Маковея
День Перемоги	Покрова	День Незалежності

ІІІ група «Соняшник»

- **Прочитайте опис дійства. Що це за свято?**

День Катерини (чиста душа) (7 грудня)

Це свято «дівочої долі». Сподіваючись на розуміння й допомогу святої, жіноцтво просило її про щасливий шлюб, злагоду в сім'ї. За традицією зрізали гілки вишні, ставили їх у воду чи землю на покуті або на вікні у хаті. Якщо вони розцвітали до Різдва або Нового року, – це передвіщало скорий шлюб У такий же спосіб ворожили про здоров'я або смерть в наступному році. Для цього у воду ставили гілочки по кількості членів сім'ї, позначаючи їх кольоровими нитками. Чия гілка розквітне – той довго житиме, чия всохне – захворіє або помре.

День Андрія (13 грудня)

В це свято збирались на вечорниці, молодь пекла обрядовий хліб, як правило, це великий круглий корж із отвором посередині («калита», «маламай»),спечений із житнього або пшеничного борошна. Для його виготовлення брали «непочату воду» або ж воду, настояну на пахучих травах, зокрема на любистку. В ніч дозволялись молодіжні бешкети. І тому вранці дехто із господарів знаходив свого воза на даху клуні, а від хат, де жили дівчата на виданні, з'являлись стежини до їхніх залицяльників, позначені буряковим квасом чи потрушені соломою.

День Варвари (17 грудня)

Від цього дня сонце повертається на літо. Говорили «Вона ночі урвала, дня приточила». В це свято працювали як у будні дні, лише подекуди заборонялося виконувати такі жіночі роботи, як прядіння. Вважалося гріхом в цей день прати білизну, місити глину та білити хату. І в зв'язку із тим, що Великомучениця була дуже мудра до вишивання, то можна було займатись вишиванням та суканням ниток. В цей день, хто названий цим ім’ям, приймали у себе гостей.

День Миколи (19 грудня)

Культ святого надзвичайно поширений в Україні. Архієпископ, висвячений апостолами на служіння бідним, святий завжди вважався заступником простого люду (до речі, його ім'я в перекладі із грецької означає «перемога народу»). Йому молилися, вирушаючи в путь і потерпаючи на морі, під час хвороби чи пожежі. У ці дні варили

кутю та узвар, щоб наступного року був урожай на плоди й на ячмінь.

IV група «Верба»

- Випишіть сімейні свята. Допишіть свої.

Великдень, вінчання, 8 Березня, Новий рік, Трійця, День захисників Вітчизни, Жнива, День Перемоги, Різдво, Івана Купала, хрестини, День народження, Маковея, Масляна, Покрова, День Незалежності, весілля.

9. Читання притчі про щастя

Притча про щастя

Колись давно існувала чарівна країна Гармонія, в якій жили надзвичайні , добрі та гарні люди – гармоніти. З дня у день, щохвилини, щосекунди будували вони своє щасливе життя. Ці люди не знали слів: образа, ненависть, заздрість, байдужість. Вони раділи кожному сонячному променю, посміхались пухнастим хмаринкам , і ніщо не могло завадити їх щастю.

Одного дня приїхали у те місто чужеземці. Не сподобалося їм, як живуть гармоніти, тому що самі вони були грубими, неввічливими, злими. І вирішили чужеземці змінити уклад життя країни Гармонії. Різні способи застосовували вони задля цієї мети, та нічого не виходило в них, бо гармоніти цінували те, чого досягали довгі роки. Так тривало довгий час, аж поки один із чужеземців не розсердився . Він скрикнув зі злістю:

- Кому потрібна ваша правильність? Ви думаєте, що це хтось оцінить? Вашого міста навіть на карті немає!

- Ми стараємось, в першу чергу, для себе і зовсім не прагнемо, щоб наші прагнення хтось оцінив. Невже від того, що ми щасливі, комусь має бути погано?

Після цих слів чужеземці зрозуміли, що безсилі проти цих чудесних людей, і повернулися додому.

Якщо людина прагне бути щасливою, завадити їй у цьому може лише вона сама.

Лобачова Віра

- Слухаючи притчу, кожна група отримує завдання

І група – виписує всі позитивні риси;

ІІ група – негативні;

ІІІ група – записати прислів'я і пояснити значення;

IV група – Які патріотичні почуття виховує ця легенда?

І група **ІІ група**

Позитивні риси *Негативні риси*

ІІІ група – записати прислів'я і пояснити значення

(Якщо людина прагне бути щасливою – завадити їй у цьому може лише вона сама.)

IV група

- Які патріотичні почуття виховує ця легенда?

10. Вправа «Життєві ситуації»

1) Ви з дитиною поверталися з прогулянки в парку. Під деревом ви побачили шматок тканини. Підійшовши ближче, побачили, що цим шматком тканини виявився брудний, пом'ятий державний прапор України. Ваші дії?

2) Сусід пофарбував тин у жовто-блакитний колір. Дитина, знайшовши подібну фарбу, без вашого дозволу розфарбувала нові ворота.

Ваші дії?

3) Батьки Олега дуже забезпечені люди, але в родині розлад. Батько і мати хлопчика навіть не спілкуються один з одним, цілком зайняті своїми проблемами. Дідусь і бабуся живуть в іншому місті. Олег з ними розмовляє по телефону і то рідко. Виховання батьками сина обмежується грошовими подарунками то з боку батька, то з боку матері. Батьки впевнені, що цього цілком достатньо для того, щоб їхня дитина виросла нормальною людиною.

1. Чи згодні ви з позицією батьків Олега?

2. Чи можливо, обмежуючи лише матеріальним забезпеченням, виховати повноцінну у всіх відношеннях людину?

(Цю дитину можна тільки пожаліти. У житті йому буде дуже важко, без нормальних людських відносин. У нього в майбутньому можуть бути «усі блага цивілізації», але «нікому буде води подати». Так само шкода тих людей, що опиняться поруч з ним. Їм так само буде важко розраховувати на нормальну відповідну реакцію з боку цієї людини: у матеріальному світі немає місця таким поняттям, як любов до ближнього, жаль, повага.)

4) Мама готувала вечерю. Син приніс їй аркуш з написаним текстом:

- Замітання подвір'я – 10 грн
- Похід в магазин – 10 грн
- Догляд за сестричкою – 15 грн
- Отримав «11» – 10 грн
- Винесене сміття – 5 грн
- Прибирання кімнати -10грн

- Ваші дії ?

5) Сьогодні у бабусі день народження. Вся сім'я готується до цього свята . Мама – пече торт, тато – підмітає подвір'я, дочка – накриває на стіл. Тільки в сина інші невідкладні справи, які він домовився зробити в цей день з друзями.

- Що робити?

11. Вправа «Бажано. Обов'язково. Ніколи»

- Заповніть таблицю дій, які впливають на національно-патріотичне виховання, передаючи аркуш з таблицею по колу.

12. Вправа « Я – патріот»

- Спробуйте відповісти на запитання: «Чи вважаю я себе патріотом?». Щоб це зробити, намалюйте сонце, у центрі сонячного кола напишіть своє ім'я, а уздовж променів напишіть свої переваги, все гарне, що характеризує вас, як людину – справжнього патріота. Можете навести приклади. Ви самі себе оцінили.

«***Самооцінка – це здатність людини чесно, з любов'ю і по гідності оцінювати себе».***

Кожна людина має свої критерії самооцінки. Людина з високою самооцінкою відчуває себе щасливою, здатна долати труднощі. Якщо самооцінка у людини низька,

то вона відчуває безпорадність, безсилля і самотність. Всі болі людини, її проблеми – все це результат низької самооцінки, яку людина не змогла ні усвідомити, ні змінити.

13. Практична робота

а) Вправа «Створіть герб групи»

Як створити герб родини?

Вам знадобиться:

- Щільний картон і фарби;
- Знання з геральдики;
- Інші засоби для зображення.

Інструкція

1. Для початку треба пригадати відомості про власних предків. Якщо у вашій родині були аристократи, то ви маєте право на свій герб, і тоді процес створення його полегшиться.

Що таке герб родини? Геральдика асоціюється у багатьох з давно забутими часами. Дійсно. Багато традицій, якщо не втрачені, то стерлися з масової свідомості.

2. Герб – це відмітний знак, який символізує вашу сім'ю, об'єднує всіх її членів. Тому у створенні герба повинні взяти участь всі дорослі і розсудливі люди. Саме сімейна рада повинна вирішити, як створити герб родини. Це об'єднає родину, зміцнить родинні зв'язки, виховує гордість за родину.

3. Насамперед, треба вибрати зображення. Це повинен бути якийсь символічний малюнок, який об'єднує всіх членів сім'ї. Простіше тим, у кого в роду є сімейна династія, наприклад, лікарів чи сталеварів. Є сім'ї, в яких дуже яскраві, говорять прізвища. Проілюструвати таке прізвище на родинному гербі теж цілком допустимо.

4. Найголовнішою частиною будь-якого герба є *щит*. Навколо нього розташовуються всі інші геральдичні елементи. Форма щита нічим не обмежена, і тому тут можна проявити фантазію і вибрати те, що подобається. Найпростіша форма – трикутна. Але тоді щит буде дуже невеликий, і багато на ньому не поміститься. Французька форма щита – майже прямокутник, широко використовується в геральдиці.

5. На щиті в старовину зображували меч. Шолом зображується під щитом. Якщо ви високого походження (то, швидше за все, герб у вашого роду вже є), то шолом зображують золотим. Менш знатні роду мають на гербі срібні шоломи. Таким чином, шолом – символ знатності роду.

6. Знизу від щита треба зробити платформу, на якій буде стояти ваш щит. Такий

платформою може бути і острів в морі, і крижина, і дерев'яний постамент. Це якоюсь мірою теж символічно. З двох сторін щит підтримують. Це звичайно фігури казкових тварин та істот: грифони, єдинороги, леви. Іноді малюють фігуру ангела. Рідко, але буває, що це дві різні фігури.

7. Це загальні правила геральдики, але зараз слідувати їм вкрай важко. Адже щит розташовували на своєму гербі лицарі. Для звичайної сім'ї краще підібрати таке поле, яке любить вся сім'я. Перед тим як робити герб родини, це буде треба вирішити спільно: машина? Музичні інструменти? Карта мандрівника або розкрита книга.

8. На гербі можна умовно зобразити символи матері і батька, розділивши поле на дві частини. У самому низу герба треба написати ваш девіз. З цим-то вже проблем виникнути не повинно. Але краще, якщо цей девіз буде надихати на благородні справи, а не свідченням про любов до кока-коли. Герб родини треба виконати в кольорах, допустимих в геральдиці, і помістити на видне місце в будинку.

б) Представлення роботи групи

ІІІ. Підсумок заняття

Вправа «Незакінчене речення»

Мені сподобалось…

- Найбільше запам'яталось…
- Я буду використовувати…
- Мої очікування …

- Якщо ваші очікування здійснились, то з наших колосків, які на початку заняття ми зв'язали в снопик, вийшов гарний коровай. (Вчитель відкриває коровай, який лежав накритий під вишитим рушником біля вази з колосками і пригощає батьків)

Наше заняття хотілося б закінчити відомою притчею.

«Йде перехожий і бачить – люди щось будують.

«Що ти робиш?» – запитує він одного будівельника.

«Я укладаю цеглини», – відповідає той.

«А ти, що робиш?» – запитує він другого.

«Я будую стіну», – відповідає другий.

«А ти, що робиш?» – запитує він третього.

«Я будую Храм», – відповів робітник.

Коли ми будуємо «дім», у якому буде жити наша дитина, треба піклуватися і про якості окремих цеглин і правильності їх укладки. Не треба забувати, що одночасно ми будуємо Храм його життя і долі. І від нас залежить, наскільки цей Храм буде наповнений світлом радості і важливих людських цінностей!»

Ю.Б. Гіппенрейтер

Кальчук Марія Іванівна,
вчитель початкових класів
Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1
Обухівського району

1.7.Тема. Наша Батьківщина – Україна

Мета. Поглиблювати знання учнів про Україну; удосконалювати уміння читати цілими словами;
розвивати зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів;
виховувати почуття патріотизму, любові до рідного краю, пошану до свого народу.

Матеріал до уроку: ілюстрації зображень природи України, карта України з написаним віршем Миколи Щербака «Україна», державні символи України, зображення дітей в українських костюмах, дитячі малюнки, книги про Україну.

Хід уроку

І. Організаційний момент

ІІ. Мотивація навчальної діяльності і повідомлення теми уроку

Красивий, щедрий, рідний край
І мова наша – солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься … (Україна).

Наша держава – одна з найбільших країн у Європі. Щасливі ми, що народилися і живемо в Україні. Тут жили наші прадіди, живуть батьки, тут корінь українського народу. І де б не були скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємося аж до сліз, зачувши рідне слово, вслухаємось у чарівні мелодії пісень, вбираємо в себе ніжні звуки української мови. Україна – це наша історія. Бо поки ми пам'ятаємо історію свого народу, ми існуємо, як нація. Від розуміння і любові кожного з нас залежатиме, яким буде майбутнє України.

1. Розповідь вчителем легенди «Наша земля»

Бог створив нашу землю і почав роздавати її різним народам. Наші предки пізно спохватилися, і землі їм не дісталося. От вони прийшли до Бога, який в цей час молився. Через деякий час Бог озирнувся і запитав їх:

– Чого ви прийшли до мене?

Дізнавшись, що вони залишилися без землі, він запропонував їм чорну землю.

– Ні. Ми не будемо там жити. Там уже живуть німці, французи, італійці, – сказали наші предки.

– Ну тоді я дам вам землю, яку я залишив для раю. Там є все: річки, озера, пустелі, ліси, гори. Але пам'ятайте: якщо будете берегти цю землю, то вона буде ваша, а якщо ні – то ворога, – сказав Бог.

Пішли предки наші на ту землю і оселилися там. А країну свою назвали Україною. І зараз ми живемо на тій самій райській землі.

Кожна людина з великою любов'ю і душевним трепетом згадує те місце, де вона народилася, де промайнуло її дитинство, дитинство з дивосвітом-казкою, з материнською ласкою у затишній батьківській оселі.

Батьківщина – це земля, на якій ти народився, де народилися твої батьки, усі ми. Це тато і мама, це твої друзі, учителі. Це стежка, яка веде тебе до школи, птахи, які співають дзвінкоголосі пісні, – це твоя маленька Батьківщина. Батьківщина – це казки, які розповідала бабуся, це зелена травичка, це рідна мова, чарівна пісня, талановитий народ.

- Послухайте вірші, які підготували для вас однокласники.

(Підготовлені учні в українських костюмах розповідають вірші)

Що таке Батьківщина

Що таке Батьківщина?
За віконцем калина,
тиха казка бабусі,
ніжна пісня матусі,
дужі руки у тата,
під тополями хата,
під вербою криниця,
в чистім полі пшениця.

Петро Боднарчук

Україна

Ненька наша Україна –
Мова рідна, рідний спів.
Це земля свята, єдина
Наших прадідів-батьків.

Микола Щербак

- Про що розповідається у цих віршах?
- Що ви знаєте і могли б розповісти про рідний край?
- Звідки ми можемо про дізнатися Україну?

(Учитель пропонує розглянути дитячі малюнки про Україну та послухати фонограму пісні про Україну із зображенням відповідних малюнків. Наприклад: запис пісні, «Україна» слова і музика Т. Петриненка)

- Ми розпочинаємо серію уроків про Батьківщину. Тема сьогоднішнього уроку: **Наша Батьківщина – Україна.**

(Вчитель звертає увагу на розміщений матеріал про Україну на дошці)

III. Вивчення нового матеріалу

1. ***Підготовка до читання. Читання складів, слів, словосполучень***

Сьогодні на урок завітала Мудра Сова, яка поведе нас у цікавий світ Знань.

- Щоб прочитати текст, Сова підготувала для вас такі завдання:

а) Навчіться правильно і швидко читати такі склади, слова, словосполучення.

кра сла сло сво тво про
кві дні зве тве пше
сли кри

батько	росли – виросли	Україна
батьківський	родились – народились	українці
батьківщина	сонце – сонячний	українська

б) Білочка підготувала для вас таке завдання: доберіть до слова ***Україна*** *звукову модель. З'єднайте їх.*

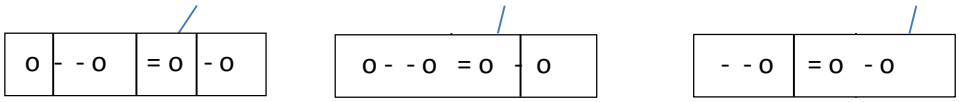

2. ***Читання тексту***

- Послухайте текст про нашу Батьківщину і розкажете про що ви дізналися.

Наша Батьківщина

Слово «Батьківщина» походить від слова «батько». Батьківщина – це край, де народились і виросли твої діди і батьки. У кожної людини – своя батьківщина. Наша Батьківщина зветься Україною. Саме й тому нас називають українцями і наша рідна мова – українська.

Україна – це безкраї лани пшениці, квітучі поля льону, вишневі сади. Це гори Карпати і шахти Донбасу. Це широкий Дніпро-Славутич, що несе свої води аж у Чорне море. Це наш сонячний Крим. (***З журналу)***

3. Словникова робота

- Сова вас запитує, чи були у тексті слова, значення яких для вас незрозумілі?
- Вона підготувала для вас пояснення значення слів з такими малюнками: *безкраї лани, гори Карпати, шахти Донбасу, Сонячний Крим, Дніпро-Славута, Чорне море.*

(Демонструються малюнки із зображенням Карпат, шахт Донбасу, Дніпра, Чорного моря, Криму)

- Подобається вам наша Батьківщина?
- Дійсно, яка ж вона красива!

IV. Осмислення вивченого матеріалу

1. Повторне читання тексту вчителем або учнями з високою технікою читання і виразним мовленням

2. Бесіда за прочитаним

- Який край називають батьківщиною?
- Чим особлива Україна?
- Попрацюйте в парах і спробуйте добрати власні запитання до змісту тексту.

3. Інсценізація

Найкраща стежка

Засперечались одного разу діти, яка стежка найкраща?

Діти: – Да магазину, – там є цукерки.
– Ні, до школи, – там є діти.
– Ні, до річки, – там можна купатись.
– Ні, в садок, – там повно яблук та груш.
– Ні, у поле, – там простір широкий.

Але тут увійшла мама.

Діти запитують її: *(хором)* – Яка стежка найкраща?

Мама подивилась на дітей, лагідно посміхнулась і відповіла: – Додому, діти! До рідного дому!

– Якщо об'єднати разом усі родини, всіх людей, які живуть в Україні, то як тоді ми їх назвемо?

– Народ. Народ України, український народ. Ми всі одна сім'я, повинні жити дружно. Кожне сердечко, мов листочок на одному великому дереві в одному краю.

V. Підсумок уроку

1. Читання і вивчення вірша напам'ять

Давайте хором прочитаємо вірш Миколи Щербака «Україна».

Ненька наша Україна –
Мова рідна, рідний спів.
Це земля свята, єдина
Наших прадідів-батьків.

2. Складання речень про Україну

Сова цікавиться, чи змогли б ви, після сьогоднішнього уроку, скласти власні речення про Україну. Спробуйте поширити текст «Наша Батьківщина» власними реченнями.

3. Малювання

На с.5 подано малюнки про Україну, але вони не кольорові і тому не дуже привабливі, а наша ж Батьківщина така красива! Давайте додамо барв нашій Україні.

Неділько Наталія Петрівна,
вчитель початкових класів
Калинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Броварського району

Клас: 1

1.8.Тема: З чого починається Батьківщина? Обереги маленького українця.

Мета: ознайомлювати учнів з оберегами, повір'ями, народними звичаями наших предків; збагачувати активний та пасивний словник учнів;
розвивати зв'язне мовлення, кругозір, допитливість;
виховувати любов до рідного краю, необхідність знати та продовжувати традиції свого народу.

Обладнання: лялька Українка; ілюстрації оберегів, української хати, світлиці, народних свят.

Хід уроку

І. Організація учнів до уроку

Сьогодні, діти, ми зустрілися знову
Про маленьких українців поведем розмову
Про теплий, рідний, любий дім
І вишиваночки у нім.

ІІ. Мотивація навчальної діяльності

1. Робота із загадками

- Діти, сьогодні до нас на урок прийшла незвичайна гостя. Впізнали ?
- А що допомогло вам зробити висновок**,** що ця лялька – Україночка?

(Діти відповідають, що у неї є вишивана сорочка, спідничка, червоні чобітки, український віночок з різнокольоровими стрічками).

- Лялька Україночка допоможе нам дізнатися, про що ми будемо говорити на уроці. Для цього треба відгадати загадки, а предмети**,** назви яких будуть відгадками, ви можете побачити на нашій Україночці.

- Коли ми запишемо слова-відгадки у кросворд, зможемо прочитати тему сьогоднішнього уроку. Уважно слухайте загадки, міркуйте і відповідайте.

1) Мочили, колотили,
Рвали, крутили,
Візерунок вишивали,
На свято одягали. *(Сорочка-вишиванка)*

2) Жовті, чорні і біляві,
Вони ходять завжди в парі. *(Чобітки)*

3) Його одягають при хрещенні кожної маленької дитини. *(Хрестик)*
4) Він від бруду і від плям
Захищає сукні нам. (*Фартушок)*
5) Квіти навесні зростають,
Їх дівчаточка збирають.
Мають вроду, ще й яку
Квіти будуть у … *(вінку)*
6) Він – добрий мій хранитель,
Тихий світлій покровитель,
Йому завжди я молюсь,
Нічого з ним я не боюсь. *(Янгол)*

ОБЕРІГ

2. *Повідомлення теми уроку*

- Яке ж слово ми можемо прочитати по горизонталі у кросворді?
- Про що будемо говорити на уроці?

ІІІ. Робота над вивченням нового матеріалу

1. Бесіда-повідомлення «Що таке оберіг?»

- На вашу думку, що ж таке оберіг? Як утворилося це слово?

- Так, від слова берегти, оберігати. Наші предки вважали, що себе і своє помешкання необхідно оберігати від незгоди, злого духу, недоброго ока. Вони вірили в силу оберега**.** І тому в своєму одязі, в прикрасах, а також у своїй оселі і навіть у дворі використовували обереги.

- Поміркуйте, які обереги захищають вас особисто, а які оберігають вашу оселю?

- Насправді, діти, таких оберегів в українського народу немало. Вони втілювались у побутових речах, рослинах, тваринах, які оточували українців, були їхніми надійними помічниками. Їх шанували, про них складали легенди**,** вірші.

Учень

Обереги мої українські, –
Ви прийшли з давнини в майбуття.
Рушники й сорочки материнські.
Поруч з нами ідуть у життя.
Нам любов'ю серця зігрівають –
Доброта і тепло в них завжди.
Вони святість і відданість мають,
Захищають від лиха й біди.

2. Завдання «Об'єднай малюнки за групами»:

1. Обереги-предмети. 2. Обереги-рослини. 3. Обереги-тварини.

3. Вправа «Мікрофон»

- Розкажіть, в чому сила оберега, від чого він захищає людей?

(Кілька заздалегідь підготовлених учнів розповідають про один з оберегів)

4. Дидактична гра «Впізнай по опису».

- Про обереги нашого народу складено дуже багато легенд, розповідей, повір'їв. Послухайте деякі з них та впізнайте про що йде мова?

«Символом матері є саме цей птах. У слов'ян – символ рідного дому і весни. Вона на своїх крилах приносить сонячні дні. Часто згадувана в колядках, щедрівках. У народі вірили, що 14 березня – на Явдохи вона повертається з вирію. «Хто гніздо зруйнує, або яєчка візьме, у того обличчя покриється ластовинням», – казали в народі. ***(Ластівка)***

Учень

Гніздо ластівки під дахом забезпечує дому щастя, благодать. Птахи на вишиванках і писанках символізують душі і янголів-охоронців, символи, що дають щасливе життя в сім'ї та світі.

«Люди завжди любили цю цілющу красуню, яка є символом дівочої краси, ніжності. Вона росла біля кожної хати. Красива і в пору цвітіння, і коли восени багряніє листя, і взимку, коли на тлі білого снігу червоніють її ягоди. Дівчата вишивали її на сорочках, вплітали у віночок. З її гілочки батько синові робив сопілочку, а слабеньким дівчаткам-немовляткам робили колисочку. Вона оспівана у піснях, про неї складено легенди. В одній із них розповідається про те, як вродлива дівчина завела у болото ворогів-бусурманів. Багато з них загинули, але загинула і молода красуня. На місці її загибелі виріс кущ, який назвали на честь дівчини». ***(Калина)***

Учень

Без цього дерева складно уявити українську садибу. Вважається надзвичайно сильним оберегом. Є символом жіночої долі, уособленням нареченої. Настоєм калини закохані дівчата кропили тропи, якими ходив коханий, щоб його

приворожити. Шматочок деревини в кишені захистить від пристріту. Крім того, він допоможе знайти роботу тим, хто її шукає, і вирішити ділові проблеми.

«Вона є важливим ритуальним атрибутом, значення якого збережено почасти й дотепер. І тому що виткана, й тому що прямокутна, та й голову прикриває. У казці стає чарівним предметом, у пісні – символізує вірне кохання, у сні означає звістку, сватання. Жінка, за українською традицією, неодмінно щодня мала бути з покритою нею головою». ***(Хустка)***

5. Фізкультхвилинка «Україно, ми твоя надія»

6. Віртуальна екскурсія «Хата моя, біла хата»

- А зараз ми побуваємо в українській хаті. Подивимось, які обереги були у кожній українській світлиці.

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку
Притулилася хатинка,
Мов малесенька дитинка. (Леся Українка)

(На дошці малюнки української хати, світлиці)

- Діти, на вашу думку, які предмети у хаті з давніх-давен були оберегами**?**

(Поріг, призьба, вікна, стіл, піч, ікони, рушник, скриня, колиска, лавки, мисник. Підготовлені учні розповідають про хатні обереги)

Пороги були високими. Існувало повір'я, що під порогом знаходяться душі померлих родичів, тому не можна було вітатися через поріг, давати що-небудь.

Призьба мала символічне коло, що замикало простір хати, оберігала її від посягання злих сил.

Вікна – «очі» хати, що освітлюють житло, «зв`язуючи замкнутий внутрішній простір з безмежжям зовнішнього світу».

Ікони посідали в оселі почесне місце – на покуті. За ікони ховали зілля, свячену воду, свічки. Як оберіг іконку обов'язково дарували новонародженій дитині.

Рушник – оберігає від зла, від недолі, захищає людину від темних сил. Оберіг вірності й любові.

Піч – це оберіг тепла і затишку, лікарня і насолода для ока. А вогонь у печі – це символ добрих і людяних стосунків усієї сім'ї, оберіг усієї родини.

Стіл – це родинне надбання. Він мав принести в оселю статки й злагоду.

Якщо стіл вважався «господарем хати», то ***лава*** – «господинею оселі». Й це природно, адже від того, який вигляд вона мала, складалося враження про охайність, працьовитість жінки.

Мисник є і обрядовим місцем: якщо ритуальний посуд у святкові дні перебуває на покуті чи на столі, то у будні – його місце на найпочеснішій полиці мисника. Зберігають на миснику і освячену воду, і стрітенську свічку, і пучок сушеного обрядового зілля. Окрім всього, мисник освячують – і тоді він оберігається добрим духом оселі і стає оберегом всього дому.

Скрині належала особлива роль збереження не лише родовідної пам'яті, але й високомистецьких виробів нашого жіноцтва.

Колиска (гойдалка, люля) була родинним символом, виколихувала майбутнє родоводу, зберігала традиції, материнську цінність і батьківську гордість.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1. Створення асоціативного куща.

(Діти створюють асоціативний кущ до словосполучення «українська хата»)

2. З'єднайте малюнок з назвою. Розфарбуйте їх.

– Про яких тварин так говорять: Годувальниця, Воркіт, Сторож, Брат, бойовий товариш, Гребенястий.

Охоронець
Брат, бойовий товариш
Воркіт
Гребенястий
Годувальниця

- Чи знаєте ви, від чого захищає людей котик? (У колискових і в дитячих забавлянках кіт –гарне й ніжне створіння, що «носить сон у рукаві», «скаче в червоному чобітку», «чеше хвостом лободу», воркоче – й так заколисує малюка. До новозбудованої хати на одну ніч пускали чорних півня та курку, на другу – чорних кішку та кота, й тільки потім уже перебиралися самі перед сходом сонця із хлібом у руках).

- А півень? *(Півень – символ сонця, світла, вогню, войовничості; воскресіння; також він є оберегом від пожежі).*

- Чому корівку називають годувальницею, а коня товаришем?

3. Робота з малюнками «Свята в Україні».

- Діти, розглянувши малюнки, ви зрозумієте, як люди створюють обереги і як потім використовують їх.

- Розкажіть про свято, яке зображене на малюнку і відзначається у вашій родині.

V. Підсумок уроку

1. Рефлексія

- Чи був урок для вас цікавим?
- Що нового ви дізналися?
- Які висновки для себе зробили?
- Про що вам хочеться розповісти своїм рідним?

2. Обговорення теми наступного уроку

- Давайте разом відроджувати обереги. Вони оберігатимуть наші домівки і донесуть культуру та звичаї українців до наступних поколінь. Плетіть собі на долю віночки, робіть ляльки, малюйте писанки, садіть калину, вербу, оберігайте лелек, вишивайте рушники, сорочки. Нехай вони оберігають від зла, підлості і неправди.

- Вважається, що найсильніші обереги ті, які зроблені своїми руками. Обереги не можуть бути виготовлені для себе. Вони виготовляються тільки з доброї волі та від чистого серця. На наступному уроці ми спробуємо виготовити обереги. А робити їх будемо для воїнів АТО.

Кальчук Марія Іванівна,
вчитель початкових класів
Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1
Обухівського району

1.9.Тема. Україна – єдина країна

Мета: формувати в учнів розуміння єдності й цілісності України, почуття особистої відповідальності за долю держави та українського народу; формувати готовність служити Батьківщині своєю працею та стати на захист державних інтересів країни; виховувати повагу до державних символів, шанобливе ставлення до народних традицій.

Обладнання: плакати: «Україна – єдина країна», «Україна моя – ти найкраща у світі», «Вітчизна – це не хтось і десь. Я теж Вітчизна»; великі кольорові листки з назвами областей; картинки з красивими видами України, історичними місцями; мультимедійна презентація.

Хід уроку

І. Організаційний момент

- Дорогі мої третьокласники, щиро вітаю вас з початком нового навчального року! Я рада зустрічі з вами у нашому затишному класі. Ось уже два роки тут проходили змістовні уроки, свята, зустрічі з цікавими людьми. Тут ми дружно робили добрі справи, які оформлені у класному альбомі «Добротворці». Саме тут ви навчилися читати, писати, ставали розумними і добрими дітьми. Надіюсь, що і навчання у новому навчальному році принесе вам нові відкриття, нові успіхи, буде належне місце для добрих справ.

ІІ. Повідомлення теми уроку

- Сьогодні перший урок у нас незвичайний. А незвичайність його зумовлена суспільно-політичною ситуацією та подіями останніх місяців в Україні. У багатьох містах України новий навчальний рік, на жаль, не розпочався через бойові дії на сході України. Бажання ворогів нашу державу роз’єднати на частини змусило українських патріотів відстоювати незалежність нашої держави. Там йдуть бойові дії. Діти не можуть навчатися. Деякі поїхали навчатися в інші регіони України. Багато учнів навчаються і у нашій школі.

У боротьбі за незалежність України вже загинуло дуже багато її синів. Загинули вони за свободу, цілісність та єдність нашої держави. Тому давайте хвилиною мовчання вшануємо пам’ять тих, хто загинув у Києві на Майдані, їх називають Героями Небесної сотні та загиблих у зоні АТО, які не пропускають ворогів у глиб України.

(Хвилина мовчання. Звучить музика)

- А живим бійцям, які у даний час відстоюють незалежність нашої держави, давайте намалюємо малюнки. Через малюнок передамо почуття вдячності воїнам за мир, у якому ми живемо, за можливість навчатися у школі, а також побажаємо

їм живими повертатися додому. Це буде ваше перше і дуже важливе домашнє завдання у новому навчальному році.

- Ці життєві проблеми у нашій державі пробудили надзвичайний патріотизм українського народу, відданість і любов до рідної України. Українці з особливими почуттями стали відноситися до державних символів, з гордістю стали ходити у вишиванках. Для всіх слово Україна набуло особливого значення. Саме тому вирішено у всіх школах Україні перший урок назвати так: «**Україна – єдина країна**» *(вчитель показує на дошку і учні хором читають його назву)*.

- Перед усіма школярами стоїть завдання – поговорити про історію становлення нашої держави, її символи, місце розташування на карті та про справжніх патріотів України.

III. Актуалізація опорних знань учнів

- Що ви знаєте про Україну, як ви відноситеся до неї? Спробуйте дати відповіді на такі запитання:

- Чим для вас є Україна? Що відчуваєте, промовляючи це слово?
- Що ви знаєте про історію становлення державності України, про її державні символи, традиції, національності, що населяють країну?
- Чи знаєте ви кого можна назвати патріотами, видатними українцями?

Інформація для вчителя: Патріотизм – це звичайний стан повсякденного життя людини, який виявляється не тільки під час надзвичайних ситуацій. Патріотами можна називати таких українців, які прагнуть жити в Україні, розуміють необхідність дотримання конституційних та правових норм, володіють державною мовою, шанобливо ставляться до історії, культури та традицій українського народу. Патріоти України завжди вставали на захист своєї Батьківщини і часто ціною власного життя боронили її. Про це свідчать сучасні події на Майдані в Києві, в Криму, на Донбасі.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Розповідь вчителя

З історії розвитку Української державності

Події минулого та сьогодення свідчать про прагнення українського народу до вільного, щасливого, заможного життя. Найважливіші з них такі:

- існування могутньої Київської держави Володимира Великого, Ярослава Мудрого;
- створення першої християнської республіки в Європі – Запорізької Січі;
- започаткування власної державності в Українській народній Республіці;
- проголошення в 1991 році незалежності України;
- прояв громадянської активності під час Помаранчевої революції 2004 року;
- революція гідності 2014–2015 років, що призвела до політичних та суспільних змін в Україні, подвигу українських військових та добровольців у боротьбі із російськими бойовиками, які і сьогодні тероризують східні регіони України.

2. Робота з картою України

- Які великі ріки та найбільші міста України ви знаєте?
- Автономна республіка Крим (хоч поки Крим знаходиться під владою Росії, але офіційно це територія України), Донбас, Луганськ, Львів, Одеса, Житомир і багато інших міст – це Україна. Люди, які мешкають на цих територіях – громадяни України. В нашій країні проживають люди різних національностей, але всі вони громадяни нашої держави, вони повинні бути єдиними в любові до рідної Батьківщини.

На дошці розміщена кожна область окремо. Саме цього і хотіли наші вороги, роз’єднати Україну. Давайте ми символічно з’єднаємо усі її частинки і зробимо на карті нашу Україну – єдину країну.

(Учні складають із окремих частинок загальну карту України)

- Спробуйте добрати слова до кожної букви із слова *Україна,* які згодом використаємо для характеристики нашої Батьківщини.

(*Букви розташовані по колу, як вінок, слова записуються, ніби стрічки до вінка різнокольоровою крейдою.)*

У – унікальна К – красива Р – рідна
А – активна Ї [й] – єдина Н – найкраща
А – артистична

<u>Інформація для вчителя:</u> підбираючи слово на букву ї пояснюємо, що буква позначає два звуки, перший звук [й], згадуємо, які ще букви позначають два звуки. Далі пропонуємо дібрати слово на букву є.

- Кожний українець повинен бути справжнім громадянином своєї країни: любити її, захищати, робити багатшою і красивішою. Послухайте вірші, у яких поети висловлювали захоплення нашою Батьківщиною.

(Учні читають вірші)

УКРАЇНІ

Україно,
Ти – сонце весняне,
Моя рідна, моя золота...
Твої древні задумані храми,
Старовинні чудесні міста –
Ніби в казці, де час зупинився,
Щоб усе, що було, пригадати:
Тихі співи і танці вогнисті,
Щебетання в садку біля хати,
І тумани, і роси краплисті,
І героїв славетних життя….

Я. Черняк

В Україні живу

В Україні живу, де Полісся й Карпати,
Стяг єдиний несу, мрію сіяти й жати,
Об’єднати Донбас аж до Чорного моря,
Щоб їх вогник не згас – не було більше горя.

Щоб на новім мості українці зустрілись
І, щоб всі вороги у Дніпрі потопились,
Бо держава у нас, як єдина родина,
Сини й доньки, прошу: Бережіть Україну!

Віталій Назарук

3. Державні символи України

- На дошці ви бачите державні символи України. Поясніть їх значення?

Інформація для вчителя: **Гімн** – це урочистий музичний твір на слова символічно-програмного змісту, який вживається здебільшого як символ держави; урочиста пісня, яка вихваляє та прославляє кого-небудь або що-небудь.

(Учні розповідають вірш)

Прапор

Прапор нашої Вкраїни
Має колір жовто-синій.
І повинен кожен знати,
Як два кольори єднати:
Синє небо – верхня смуга,
Жовте поле – нижня смуга.
Я підношу із любов'ю
Прапор ніжно кольоровий.

Ганна Чубач

Герб – тризуб; емблема, усталений відповідно до законів геральдики відмітний символічний знак.

Різні теорії походження і значення знака: магічний знак, оберіг, знак Володимира Великого, триєдиний бог, сокіл, якір, слово «воля» тощо.

Тризуб, немов сім'я єдина,
Де тато, мама і дитина
Живуть у мирі і любові
На Україні вольній, новій. ***(В. Паронова)***

✓ Народні символи.

- Які народні символи ви знаєте?
- Що ви про них можете розповісти?
- Чому вони є символами України?

4. Бесіда про видатних українців

- Славетна Україна своїм народом. Саме народ її прославляє, звеличує, захищає. Кого із українців називають по-особливому – видатними? Яких ви знаєте видатних українців і що про них відомо?

Інформація для вчителя:

Володимир Великий – Великий князь Київський, охрестив Київську Русь, першим почав чеканити монети.

Ярослав Мудрий – Київський князь, син Володимира, уклав збірник законів, при Софійському соборі заснував школу і бібліотеку, почав переклад книг з інших мов, Київська Русь досягла найвищого розвитку.

Богдан Хмельницький – Гетьман Війська Запорозького, український військовий, державний діяч, захищав незалежність України.

Григорій Сковорода – відомий український поет, педагог, мудрець. 30 років мандрував по Україні, допомагав бідним, навчав простих людей, його називали «речник великої правди».

Тарас Шевченко – великий український поет і художник.

Леся Українка – українська письменниця, перекладач, культурний діяч.

- Яких ще українських письменників, поетів ви знаєте?

Микола Амосов – відомий український лікар, вчений, кардіохірург.

Сергій Корольов – український вчений, конструктор перших штучних супутників Землі і космічних кораблів.

Леонід Каденюк – перший космонавт незалежної України, Герой України.

– Видатна дитяча поетеса Ганна Чубач, звертаючись у своїх творах до дітей, сказала: «*Мені хочеться, щоб ви не тільки любили свою домівку, батьків, братиків і сестричок, а й щоб любили свій рідний край. Свою велику домівку – Україну.* Тому і написала вона такі вірші про нашу Батьківщину». Послухайте їх:

(Підготовлені учні розповідають вірші)

Батьківщина

Як у сонця небо синє,
Як гніздечко у пташини,
Так у кожної людини
Є матуся – Батьківщина.
Наша зветься Україна.

А живу я в Україні

А живу я в Україні,
В рідній, милій стороні.
Ніжне сонце в небі синім
Ніжне сонце, вільний вітер,
Далини ясна блакить -
Все для того, щоб радіти,

Є в моєї України…

Є в моєї України
Ріки, гори і долини.
У донецьку є вугілля,
Хлібом славиться Поділля.
А в Карпатах є ліси
Дивовижної краси.
На Поліссі – льон цвіте,
Мов нагадує про те,
Що в моєї України
Простір – вільний,
Небо – синє.

- Чи знаєте ви інші вірші про Україну?

1. Любіть Україну, як сонце любіть,
як вітер, і трави, і води
в годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди…
Любіть Україну у сні й наяву
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,

і мову її солов'їну…

2. Українська мова, як зоря пурпурова,
Що сяє з небесних висот,
І там, де звучить рідна мова,
Живе український народ.

3. Ми – українці – велика родина,
Мова і пісня у нас солов'їна.
Квітне в садочках червона калина,
Рідна земля для нас всіх Україна.

V. Підсумок уроку

- Що можна ще розповісти про нашу державу як єдину країну?
- А якими ж повинні бути патріоти своєї Вітчизни?

(Учні розповідають вірші.)

Українка

Я, маленька українка,
Віночок сплітаю.
І про рідну Україну
Пісеньку співаю:

– О, матусю-Україно,
Ти для мене – небо!
Як надійно, як спокійно
На руках у тебе!...

Українець

Я – не просто українець!
Я – великий патріот!
Я люблю, як тата й маму
Український весь народ!

Навчатись на «відмінно»
Ми будемо віднині:
Батькам своїм на радість
На славу Україні!

VI. Рефлексія навчальної діяльності

- Які висновки ви зробили для себе про нашу державу – Україну?

(Учні розповідають вірші)

- Давайте закінчимо наш урок піснею про Україну як єдину країну.

(Всі учні разом співають пісню «Україна» у виконанні Н. Бучинської)

Україна

Є на світі моя Вкраїна
Де червона цвіте калина
Гори, ріки і полонина
Це моя – Україна.

Є на світі моя Вкраїна
Найчарівніша як перлина
В моїм серці вона єдина
Це моя – Україна.

Де б я на світі не була
Ти зі мною – Україно.
Ти моя мати, що дала
Мені мову солов'їну.

Ткаченко Аліна Олександрівна,
методист відділу початкової освіти
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

1.10.Тема: Україна – єдина країна

Мета: формувати у першокласників почуття єдності, взаємодопомоги, патріотизму, ознайомити з поняттям «громадянин»; вчити поважати цілісність суверенної держави; розвивати уміння відповідально ставитися до громадянських обов'язків; виховувати повагу до територіальної цілісності України, її кордонів, любов до Батьківщини.

Обладнання: прапор України, ілюстрації до теми, відеозапис «Перлина Україна» О.Винник, аудіозапис «Вкраїно моя» Ассоль.

Хід уроку

І. Організаційна частина

Привітний і світлий наш сонячний клас,
Радо стрічає сьогодні всіх вас!
І голос дзвіночка до сонця аж лине:
До школи ідуть усі діти країни!
А кожен із вас – України серденько,
Вона – наша рідна другая ненька.
Ми всі – українці, ми – сестри й брати,
У мирі життям разом будемо йти!

Дорогі діти. Сьогодні – надзвичайно важливий день у вашому житті. Сьогодні ви стали дорослими. Так-так, не сумнівайтесь. Ви – справжнісінькі школярі! Як добре зватись школярем! Для вас відкривається надзвичайно цікавий світ шкільних премудростей, ви дізнаєтесь так багато нового і корисного, що з радістю будете повчати молодших братиків, сестричок та друзів, котрі ще не відвідують школу. Сьогодні ви сидите за справжніми шкільними партами і кожен з вас отримав почесне звання: «Першокласник»! Вітаю вас!

ІІ. Основна частина

2.1. Вступна бесіда

– Скажіть, що це значить – бути першокласником?
– А чому ви хотіли стати школярами, що нового ви чекаєте від шкільного життя?
– Ви стали дорослішими, стали відповідальнішими і тепер дуже серйозно маєте ставитись до усіх своїх обов'язків. Обов'язки – це те, що людина повинна завжди виконувати. Скажіть, чи є у вас якісь обов'язки?
– А у ваших мам і тат які обов'язки?
– Відкрию вам один секрет: кожен з вас є не лише сином чи донею, не лише братом і сестричкою, не лише школяриком. Кожен з вас – громадянин. Чи чули ви коли-небудь це слово?

– Громадяни України – це ми усі, кожен, хто народився і проживає у своїм українськім краю , у своїй країні – Україні, називається українцем.
– Які ж обов'язки має громадянин України?
– Чи повинні громадяни любити свою державу, захищати її, робити все можливе, щоб вона процвітала?
– Хто захищає нашу державу?
– А що можете для України корисного робити ви – маленькі громадяни неньки-України?

2.2. «Віночок Дружби». Колективна робота

Давайте разом з вами заплетемо Віночок Дружби над нашою Україною. Кожен з вас має зараз отримає квітку, яку причепить на велике коло навколо карти нашої України. І як квіти у віночку нерозривно з'єднані поміж собою, так і дружба й мир в нашім класі завжди пануватиме. Ми будемо допомагати один одному, будемо підтримувати товаришів, не будемо сваритися, а будемо міцною і дружною великою українською шкільною родиною. Згодні?

(На дошці карта України, навколо якої з цупкого картону чи фанерної дошки є коло. На саме коло з картою в центрі учні кріплять квіти, на зворотній стороні яких заздалегідь наклеєна двостороння клейка стрічка. Лунає музика, учні по черзі отримують та кріплять квіти).

Дивіться, який барвистий та чудовий вийшов у нас віночок! Яка гарна в ньому Україна! Цей віночок – не зів'яне ніколи, як і ваша дружба та єдність. Українці повинні бути єдиними та допомагати завжди один одному не лише у нашому класі. Завжди, коли хтось проситиме допомоги – допоможіть, ніколи не насміхайтесь, творіть лише добро, тоді добро й до вас від людей повернеться.

Запам'ятайте, любі діти: усе в світі повертається. Добро повернеться добром, усмішка – усмішкою, а зло вертається злом. Тому завжди варто ставитись до людей так, як би ви хотіли, що б ставились і до вас.

Які ви молодці! Подивіться, яка гарна, уквітчана наша Батьківщина стала. А щоб такою гарною і чарівною вона була, кожен з вас має щось робити для неї. Як ви думаєте, що саме?

Правильно! Любити рідний край, шанувати, робити Україну кращою – не смітити, не руйнувати те, що створили люди й природа, а ще – жити у дружбі й мирі. Коли ви всі будете як одна велика дружня родина, ви здолаєте усі труднощі, усі негаразди.

2.3. Робота за ілюстраціями

- Погляньте-но на малюнок. Що ви на ньому бачите?
- Правильно, це – перлина – велика коштовність, яку важко знайти на дні глибокого океану, а якщо вдається комусь знайти у мушлі таку коштовність, то, вважається, що цій людині неймовірно пощастило. Подивіться, яка кругла, рівна, гладенька ця перлинка, а її ніхто такою не робив – її створила сама природа. Нашу Україну теж називають перлиною, а знаєте чому?

- Наша країна має чудову територію, має вихід аж до двох морів, має найродючіші в світі землі, на яких щедро родить золота пшениця, має високі гори з чистим повітрям, саме тому її називають перлиною. Погляньте на ці малюнки, які чудові краєвиди має наша держава!

Ось така гарна, неповторна і велична наша держава. Давайте ж будемо любити її, захищати й шанувати. А для того, щоб ви впевнились, що Україна насправді коштовна перлина, пропоную вам переглянути відео. Під час перегляду зверніть увагу на те, які кольори найчастіше зустрічаються.

(Учні переглядають відеозапис О. Винника «Перлина Україна»)

– Які кольори найчастіше зустрічалися вам, коли ви переглядали ролик?

– Жовтий та синій – визначальні кольори. Саме такі барви має прапор України – синьо-жовтий стяг – символ нашої держави. Кожна країна має свій прапор, а на нашому ніби відбилося чисте блакитне небо та золоте колосся полів, прозорі сині гірські ріки та тепле, яскраве, лагідне сонцеЗапам'ятайте ці кольори, діти. Сьогодні у серці кожного українця синій та жовтий – це кольори великої любові до нашої рідної неньки-України.

– Послухайте вірш.

Синій, як море, як день, золотий –
З неба і сонця наш прапор ясний.
Рідний наш прапор високо несім!
Хай він, уславлений, квітне усім!

Гляньте, на ньому волошки цвітуть,
Гляньте, жита в ньому золото ллють.
З жита й волошок наш прапор ясний.
З неба і сонця, як день весняний.

– Яким автор називає прапор України?
– З яких рослин, на думку автора, зітканий прапор?
– Чому саме з волошок і жита?

Золоте жито – символ здоров'я, багатства і достатку, а сині волошки – символ миру. Саме тому такі кольори й на прапорі. Україна – мирна держава, проте, завжди завойовники хотіли її пограбувати, але мужність українців, їх сила завжди перемагали.

– Відгадайте загадку.

Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься … ***(Україна)***

ІІІ. Заключна частина

Наша держава насправді велична й квітуча, але ми, українці, маємо допомагати їй розвиватись, маємо бути дружними, добрими, чесними й відповідальними людьми. Ми маємо дбати про рідний край, шанувати людей, які у нім проживають, бути привітними. Хоч ви – маленькі українці, ви можете робити великі справи, адже доброта, повага і любов до людей, до свого краю – це велике вміння, якому має навчитися кожен.

Подивіться, які щасливі, радісні діти, які живуть у мирі і дружбі і які злі і невдоволені обличчя у тих, хто не бажає вирішувати все добротою серця свого.

– Живіть у мирі, дружбі, проявляйте милосердя та доброту, тоді й наша країна процвітатиме, а ми – українці – будемо пишатися нею.

Кальчук Марія Іванівна,
вчитель початкових класів
Української ЗОШ І-ІІІ ступенів №1
Обухівського району

1.11.Тема. Україна – моя Батьківщина

Мета: поглиблювати знання учнів про Батьківщину та святкування в Україні Дня знань;
формувати громадянські якості: патріотизм, людяність, працьовитість; соціальну та загальнокультурну компетентність; національну свідомість школярів, розуміння приналежності до українського народу;
виховувати любов до рідного краю, гордість за українців-патріотів, які захищають державу та почуття відповідальності за долю Батьківщини;
виховувати бажання наполегливо вчитися, творити добро.

Обладнання: карта України, плакати з державною символікою, Конституція України, плакат; запис пісні «Україно!» Т. Петриненка, мультимедійна презентація «Україна – моя Батьківщина».

Хід уроку

І. Привітання з початком нового навчального року

- Любі діти, щиро вітаю вас з Днем знань, з початком нового навчального року! Хочу вам побажати цікавих подорожей по Країні Знань, відкривайте все нове і цікаве, досягайте успіхів та отримуйте від цього радість. Щоб вашою працею раділи батьки вдома, а вчителі – у школі.

- Дорогі діти! Я рада вас вітати у цьому світлому класі. Нехай у ньому панує радість, а шкільне життя щоб проходило цікаво, весело, було наповнене захоплюючими справами.

Кримськотатарський поет Нузет Умеров написав цікавий вірш про клас:

Наш клас

Добрий день, наш милий клас!
Як ти влітку жив без нас?...
Друже наш, просторий клас,
привітай сьогодні нас!
Ми з тобою знов зустрілись,
бо канікули скінчились.
Буде в класі, як раніше:
сміх і галас, а не тиша.
Проживем навчальний рік
ми ще краще, як торік.

ІІ. Мотивація пізнавальної діяльності учнів та повідомлення теми уроку

- Як ви думаєте, чому початок навчального року – це свято для людей, чому так урочисто відзначається цей день?
- Яке значення знань у житті людини?
- Про необхідність навчання у житті люди зрозуміли ще здавна. Вони усвідомлювали цінність знань, наявність освічених людей в державі, тому створювалися бібліотеки, відкривалися школи. Що ви знаєте про це?

Інформація для вчителя. Після прийняття християнства в Київській Русі з'явилась необхідність переписування великої кількості, перекладених із грецької мови, церковних книг. Тому ще в ті часи з'явилась потреба у письменних людях, які б переписували книги гарно і без помилок.

Розквіт писемності на території України припадає на період князювання Ярослава Мудрого, який дуже цікавився книгами. Зібрав багато писарів і перекладав книги з грецької мови на слов'янську.

- Доказом цього є багато висловів, прислів'їв про цінність знань? Чи знаєте ви такі прислів'я?

Довідка. 1. *Навчання – найкраще багатство. 2. Наука для людей, як сонце для життя. 3. Добре того вчити, хто хоче все знати. 4. Успіхів у навчанні досягає той, хто має бажання вчитися. 5. Мудрим ніхто не вродився, а навчився.6. Вік живи – вік учись.*

- А хто турбується про вашу освіченість?
- Ось тому сьогодні на уроці ми будемо говорити про нашу державу, яка створює всі умови для повноцінного навчання усіх бажаючих, тому що тільки освічена людина може досягнути особистих успіхів у житті та принести користь своїй державі. Отже, прочитаємо хором тему нашого першого уроку, яким розпочинаємо новий, вже четвертий для вас навчальний рік.

(Учні читають тему: Україна – моя Батьківщина)

ІІІ. Актуалізація опорних знань учнів

- Вимовляючи слово *батьківщина*, що ми розуміємо під цим поняттям?

(Учні відповідають рядками віршів)

Батьківщина – це ліс осінній,
Це домівка твоя, і школа,
І гаряче сонячне коло.
Батьківщина – це труд, і свято,
Батьківщина – це мама й тато,
Це твої найщиріші друзі,
І бджола у веснянім лузі,
Батьківщина – це рідна мова,
Це дотримане чесне слово.

Моя Батьківщина це хата й калина,
Що виросла біля вікна.
Моя батьківщина – це вся Україна,
Що в цілому світі одна!

Моя Батьківщина –це села й містечка,
Й верба, що пустила гілля.
І річка красива від нас недалечко…
Уся наша рідна земля!

Є край, де найкращі у світі пісні,
І цвітом чарує калина,
Де сонечко вперше всміхнулось тобі,
Це дім твій – твоя Україна.

- Якими словами ми можемо назвати *Батьківщину?*

(*Україна, Вітчизна, рідний край, рідна земля, держава і т. д.)*

- А чим для нас усіх є Батьківщина?

Моя Батьківщина – це будні і свято,
І неба безмежного шир.
Щасливе дитинство, мама і тато,

Це радість, це ласка і мир!

(Звучить запис пісні, «Україна» слова і музика Т. Петриненка)

ІІІ. Розширення знань, умінь, навичок учнів про Батьківщину

1. ***Розширення знань про географічне розташування України, її символи та закони***

- Знайдіть і покажіть Україну на глобусі.
- На якому континенті і у якій його частині вона розташована?
- Що ви знаєте про географічне розташування України?

Україна – одна з найбільших європейських країн. За площею більше як 603 тис. кв. км. Вона більша ніж Франція, Іспанія, Швеція, Польща. Землі нашої держави простяглися із заходу на схід на 1316 км, а з півночі на південь – на 893 км. Загальна площа наших кордонів – близько 7590 кв. км.

- Якими словами ви б описали Україну?

(Учні відповідають словами віршів)

Різні в світі є країни,
Різні люди є на світі,
Різні гори, полонини,
Різні трави, різні квіти,
А у нас, одна країна,
Найрідніша нам усім –
То прекрасна Україна,
Нашого народу дім.
Краю милішого, ріднішого,
як Україна, – в світі нема.
Слова солодшого, звучнішого,
як Україна – в світі нема.

2. ***Бесіда про символи України***

- Що ви знаєте про символи нашої держави?

Прапор

Прапор нашої Вкраїни
Має колір жовто-синій.
І повинен кожен знати,
Як два кольори єднати:
Синє небо – верхня смуга,
Жовте поле – нижня смуга.
Я підношу із любов'ю
Прапор ніжнокольоровий.

(Виконують Гімн України)

3. ***Бесіда про закони України***

- У якому документі записані основні права та обов'язки українців?

(Зачитуються найголовніші для четвертокласників закони з Конституції України)

Запам'ятайте: кожна дитина має право на освіту.

Стаття 53 Конституції України: «Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої освіти…»

Право на освіту

Змалку кохайтесь в освіті,
Змалку розширюйте ум,
Бо доведеться у світі
Всяких назнатися дум.
- Дитина має право на освіту
Бо всім відомо, що без школи,
Без знань, шо мусиш там набуть,
Не станеш у житті ніколи
Тим, ким з дитинства мрієш буть.

4. ***Бесіда***

- Кого можна назвати патріотом своєї Батьківщини?

Інформація для вчителя: *Патріотизм – це звичайний стан повсякденного життя людини, який виявляється не тільки під час надзвичайних ситуацій.* ***Патріотами*** *можна називати таких українців,* ***які прагнуть жити в Україні, розуміють необхідність дотримання конституційних та правових норм, володіють державною мовою, шанобливо ставляться до історії, культури та традицій українського народу.*** *Патріоти України завжди вставали на захист своєї Батьківщини і часто ціною власного життя боронили її. Про це свідчать навіть сучасні події в Києві на Майдані, в Криму, на Донбасі.*

- Події останніх років, коли ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів, відстоюючи свободу і територіальну цілісність на сході України, де і зараз йде війна, дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України виявили високу патріотичну свідомість.

- Справжні громадяни своєї держави знають її історію, бережуть та примножують все те краще, що зберегли інші. А що ви знаєте з історії українського державотворення? Що знаєте про сьогоднішні успіхи України на міжнародному рівні та перспективи її розвитку?

(Фрагмент презентації про досягнення України та перспективи її розвитку)

- Прочитайте хором рядки з вірша Володимира Сосюри та визначте, як поет закликає українців відноситися до своєї Батьківщини.

Любіть Україну у сні й наяву
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

- У чому саме може виражатися наша любов до України? Що кожен з вас може зробити, щоб зберегти її багатство і красу?

IV. Узагальнення і систематизація знань учнів

1. Самостійна робота

- Перевірте свої знання, обравши правильне закінчення висловлювань:

Любити Батьківщину – це…
а) знати й шанувати історію, мову, культуру свого народу;
б) брати участь у добрих справах;
в) знати Гімн, Герб, Прапор України.
Патріот – це той, хто…
а) любить свою Батьківщину, свій народ;
б) любить те місце, де народився;
в) любить свій рідний край.
- Продовжіть речення, самостійно дібравши закінчення
Моя Батьківщина – це ……..
Я люблю свою рідну землю, тому що….
Бути справжнім українцем – значить….
Україна буде розвиватися і зміцнюватися, якщо…..
Українці можуть пишатися Україною тим, що ….
Я хотів би бачити свою Батьківщину …

3. Робота в групах

Обговоріть в групах можливе продовження такого висловлювання:

- *Обов'язками українців є: …*

(*Обов'язками українців є: наполегливо вчитися, творити добро, поважати державні символи, шанобливо ставитися до традицій українців та інших національностей, що населяють країну, поважати державний суверенітет України, її незалежність, територіальну цілісність.)*

VII. Домашнє завдання

Пропоную вдома написати твір на тему: **«Я пишаюсь тобою, Україно!»** та відобразити написане у малюнку.

VII. Підсумок уроку

(Відповіді учнів підтверджуються віршами про Україну)

- Підводячи підсумок уроку, давайте зробимо такі висновки:
- Яка наша Україна?

Є в моєї України…

Є в моєї України
Ріки, гори і долини.
Хлібом славиться Поділля.
А в Карпатах є ліси
Дивовижної краси.

На Поліссі – льон цвіте,
Мов нагадує про те,
Що в моєї України
Простір – вільний,
Небо – синє.

Ганна Чубач

- Як називають людей, що живуть в Україні?

Українець

Я – не просто Українець!
Я – великий патріот!
Я люблю, як тата й маму,

Буду сонечком радіти.
Землю скривдити не дам.
Буду світ увесь любити.

Український весь народ!
І рости на радість вам.

Ганна Чубач

Українка

Я, маленька українка,
Віночок сплітаю.
І про рідну Україну
Пісеньку співаю:

- О, матусю-Україно,
Ти для мене – небо!
Як надійно, як спокійно
На руках у тебе!...

Ганна Чубач

- Як живеться нам в Україні?

А живу я в Україні…

А живу я в Україні,
В рідній, милій стороні.
Ніжне сонце в небі синім
Усміхається мені.

Ніжне сонце, вільний вітер,
Далини ясна блакить -
Все для того, щоб радіти,
І хотілось в світі жить.

Ганна Чубач

- У чому саме може проявитися ваша особиста відповідальність за долю держави, українського народу?

- Яку користь ви можете принести нашій рідній Україні, щоб вона і далі розвивалась, збагачувалась, розквітала, а ви росли гідними громадянами своєї держави?

(наполегливо вчитися; любити рідний край, знати і розмовляти рідною мовою, гордитися українцями-патріотами; творити добро; знати і виконувати закони України.)

- Розпочинаємо навчальний рік, щоб стати успішною особистістю, справжнім українцем, щоб рости гідним громадянином своєї держави – України. Адже ми **– надія України, запорука її достойного майбутнього**.

Тож давайте гордитися тим, що живемо в Україні, що називаємося українцями, а тимчасові труднощі у класі, у школі, в державі всі подолаємо!

(Під фонограму та з одночасним переглядом мультимедійної презентації «Україна – моя Батьківщина» всі разом співають пісню у виконанні М. Поплавського і Н. Бучинської «Україно».)

Список використаних джерел

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mon.gov.ua/activity/education/konczepcziya-naczionalno-patriotichnogo-vixovannya-ditej-i-molodi.html
2. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді та молоді на 2016-2020 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580/2015.
3. Бех, І. Патріотичне виховання дітей та молоді / І. Бех, К. Чорна // Позашкілля. – 2011. – № 10. – С. 9-16.
4. Криштопа О. Нас навчає школа / О. Криштопа // Розкажіть онуку. – 2014. – №7. – С. 23.
5. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г.Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі / Навчальний практико зорієнтований посібник. – Х.: Точка, 2007. – 192 с.
6. Вишневський, О. Український національний характер та сучасний ідеал виховання української молоді / О. Вишневський // Педагогічна думка. – 2013. – № 1. – С. 3-8.
7. Доценко, Т. В. Державний прапор України святиня народу: (виховна година) / Т. В. Доценко // Виховна робота в школі. – 2012. – № 7. – С. 12-16.
8. Кірішко, Л. М. Формування національної свідомості школярів на матеріалах історії рідного краю / Л. М. Кірішко, Л. Я. Саєнко // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2011. – № 7. – С. 2-7.
9. Михайлова, Л.Д. Українська держава та її національна символіка / Д. Михайлова // Позакласний час. – 2009. – № 11/12. – С. 3-11.
10. Сердюк, І. О. Концептуальна модель виховної роботи «Я – людина, патріот, громадянин, гуманіст, сім'янин» / І. О. Сердюк // Виховна робота в школі. – 2012. – № 11. – С. 13-18.
11. Топузов, О. Теоретико-методологічні засади вивчення національного краєзнавства в школі / О. Топузов // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 10. – С. 35-38.
12. Шаповалова, Л. М. «Нема без кореня рослини, а людей – без Батьківщини»: творчий проект з виховання національної свідомості та громадянської культури школярів / Л. М. Шаповалова // Позакласний час. – 2011. – № 3. – С. 3-8.

Початкова школа: виховання на цінностях: збірник виховних справ / упорядники : Л.П. Ткаченко, А.О. Ткаченко, О.В. Романюк. – Біла Церква. – КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2017. – 88 с.

Авторський колектив:
Кальчук М.І., Лазенко А.І., Лисюченко Р.І., Неділько Н.П., Сироветник Н.О., Ткаченко А.О.

Комп'ютерне макетування: В.А. Ткач, О. В. Матушевська

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4830 від 14.01.2015 р.

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ПІДРОЗДІЛ
КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»
м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 37
Тел. (04463) 5-04-24, 5-04-22
E-mail: Kyiv_academy@ukr.net
Web: **http://академія.com.ua**